

Л. Є. Азарова

Л. В. Горчинська

І. Є. Зозуля

Л. В. Солодар

КРАЇНОЗНАВСТВО
ДЛЯ СЛУХАЧІВ-ІНОЗЕМЦІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Л. Є. Азарова Л. В. Горчинська І. Є. Зозуля Л. В. Солодар

КРАЇНОЗНАВСТВО
ДЛЯ СЛУХАЧІВ-ІНОЗЕМЦІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

Вінниця
ВНТУ
2010

УДК Ш 141.1Я73
ББК 81.2(4Укр)я73
К 78

Автори:

Л. Є. Азарова, Л. В. Горчинська, І. Є. Зозуля, Л. В. Солодар

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 5 в ід 24. 12. 2009 р.)

Рецензенти:

А. В. Костюк, кандидат філологічних наук, доцент

А. Б. Пономаренко, кандидат історичних наук, доцент

О. В. Абрамчук, кандидат філологічних наук, доцент

Країнознавство для слухачів-іноземців підготовчого відділення:
К78 навчальний посібник [Азарова Л. Є., Горчинська Л. В., Зозуля І. Є.
та ін.] – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 85 с.

Навчальний посібник розрахований на слухачів-іноземців підготовчого відділення, які вивчають країнознавство. Посібник містить різноманітні вправи та завдання, граматичний та лексичний матеріал, тексти для читання. Велика кількість завдань репродуктивного, реконструктивного та творчого характеру дає змогу студентам покращити лексичний запас слів та граматичний рівень мови. Навчальний посібник сприятиме активізації мовної діяльності у сфері країнознавства слухачів-іноземців підготовчого відділення.

УДК Ш 141.1Я73
ББК 81.2(4Укр)я73

© Л. Азарова, Л. Горчинська, І. Зозуля, Л. Солодар, 2010

Зміст

Тема 1. Загальні положення про Україну.....	4
Тема 2. Київська Русь – стародавня держава східних слов'ян.....	31
Тема 3. Запорізька Січ – нащадок української державності.....	41
Тема 4. Україна на початку ХХ століття.....	50
Тема 5. Україна у складі СРСР.....	55
Тема 6. Проголошення і розвиток української незалежної держави...	64
Тема 7. Політична система сучасної України.....	69
Підсумкова контрольна робота.....	77
Загальний коментар до тем.....	81
Література.....	84

ТЕМА 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО УКРАЇНУ

- 1.1. Розташування України. Економіка країни.
- 1.2. Столиця України.
- 1.3. Найбільші міста України.
- 1.4. Місто Вінниця. ВНТУ.
- 1.5. Символи української державності (герб, прапор, гімн).
- 1.6. Народ України. Чисельність населення, національний склад народу України.
- 1.7. Права й обов'язки іноземців в Україні.

1.1. Розташування України. Економіка країни

Завдання 1. Прочитайте слова та словосполучення, з'ясуйте їх значення.

Кілометр, кордон, територія, гора, рівнина, область, республіка, промисловість, сільське господарство, корисні копалини, військова техніка, космос, обладнання.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

північ	давній
великий	гора
схід	працювати
сучасний	південь
найбільший	малий
рівнина	місто
відпочивати	найменший
село	захід

Завдання 3. Прочитайте складні слова. Назвіть основи, від яких вони утворені.

ЗРАЗОК: західноукраїнський → захід + український.

Східноєвропейський, сільськогосподарський, чорнозем, військово-транспортний, електроенергія, помірно-континентальний.

Завдання 4. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. Площа (України) – 603 (тисяча) 700 (квадратний кілометр).
2. В Україні багато (річки).
3. Найбільша річка (країна) – Дніпро.
4. Сучасна Україна – це 24 (область) і автономна республіка Крим.
5. Чорне і Азовське моря знаходяться на (південь) України.
6. Україна має державні кордони з (Росія, Білорусь, Молдова, Словаччина, Угорщина, Румунія).

Завдання 5. Пишіть за зразком.

ЗРАЗОК: Вінниця – вінничанин.

Харків, Київ, Львів, Одеса, Полтава, Європа, Африка, Азія.

Завдання 6. На місці пропусків поставте необхідні прикметники.

ЗРАЗОК: Місто (яке? Україна) – місто **українське**.

Країна (яка? Європа). Кілометр (який? квадрат). Держава (Яка? море). Територія (яка? рівнина). Гори (які? Крим). Буг (який? південь). Потенціал (який? економіка).

Завдання 7. Прочитайте текст.

Україна

Україна – це східноєвропейська країна. Її площа – 603 тисячі 700 квадратних кілометрів (більше, ніж площа Франції або Італії).

На заході Україна має державні кордони з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією і Молдовою, на півночі – з Білоруссю, на сході – з Росією. Сучасна Україна – це 24 області й автономна республіка Крим. На території країни є 448 великих міст, 897 маленьких міст, 30 тисяч сіл.

Найбільші міста України – Київ, Львів, Харків, Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк. Столиця України – місто Київ.

Україна – це морська держава. Чорне й Азовське моря знаходяться на півдні України. Є також багато річок – Дністер, Донець, Південний Буг. Найбільша річка країни – Дніпро, яка поділяє Україну на дві частини.

Велика частина території України (95 %) рівнинна, лише на заході є гори Карпати (гора Говерла, 2061 метр) і на півдні – Кримські гори.

Економічний потенціал України великий. Тут є 200 видів корисних копалин, 120 з яких активно використовуються у всьому світі. Найбільше економічне значення мають кам'яне вугілля, нафта і газ, залізні й марганцеві руди, сірка, кам'яна й калійна солі, нерудні будівельні матеріали, мінеральні води.

Промисловість України – це фундамент всього господарства. На заводах і фабриках України виробляють чавун, сталь, устаткування для металургійної промисловості, верстати, турбіни, морські та річкові судна, тепловози, трактори, автомобілі, сільськогосподарські машини, пальне, мінеральні добрива, хімічні волокна, холодильники, радіо, телевізори, меблі, тканини, взуття та ін. Працюють заводи, на яких виробляють ракети, супутники та обладнання для дослідження космосу, а також військову техніку – танки, військово-транспортні літаки, зенітно-ракетні комплекси, оптичне обладнання. Крім того, Україна є виробником електроенергії.

Помірно-континентальний клімат і чорнозем (кращий ґрунт планети) дозволяють вирощувати багато різних сільськогосподарських культур: пшеницю, жито, кукурудзу, гречку, цукровий буряк, соняшник, льон, овочеві культури та ін. Україна – один із семи найбільших світових виробників зерна, цукру, олії, а також свинини.

В Україні біля 80% працюючого населення в містах і понад 50% в селах мають середню і вищу освіту. Країна має біля 50 тисяч шкіл, 143 вищих навчальних закладів, 755 середніх спеціалізованих навчальних закладів, Академію наук, понад 350 науково-дослідних інститутів.

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Де знаходиться Україна?
2. Яка площа України?
3. З якими країнами межує Україна?
4. Скільки областей входить до складу сучасної України?
5. Які найбільші міста України?
6. Чому Україну можна назвати морською державою?
7. Як називаються найбільші річки України?
8. Де в Україні знаходяться гори і як вони називаються?
9. Які корисні копалини мають найважливіше значення для України?

10. Що виробляють на заводах України?
11. Що дозволяє вирощувати багато різних сільськогосподарських культур в Україні?
12. Які навчальні заклади є в Україні?

Завдання 9. Поясніть значення прислів'їв.

- Без верби і калини нема України.
- Свого навчайтесь і чужого не цурайтесь.
- Язик до Києва доведе.

Завдання 10. Напишіть текст „Розташування та система економіки моєї країни” (8-10 речень).

автономна республіка	<i>autonomous republic</i>	олія	<i>oil</i>
верстат	<i>cistern, pond, tank</i>	пальне	<i>fuel</i>
виробляти	<i>to make, to produce</i>	пшениця	<i>wheat</i>
волокно	<i>fibre</i>	рівнина	<i>plain</i>
газ	<i>gas</i>	руда	<i>mineral, ore</i>
господарство	<i>industry, farm</i>	свинина	<i>pork</i>
грунт	<i>soil</i>	сталь	<i>steel</i>
добриво	<i>fertilizer</i>	судно	<i>ship</i>
дослідження	<i>investigation</i>	супутник	<i>satellite</i>
квадратний кілометр	<i>square kilometre</i>	територія	<i>territory</i>
кордон	<i>border</i>	тканина	<i>textile</i>
корисні копалини	<i>minerals</i>	устаткування	<i>equipment</i>
космос	<i>space</i>	фундамент	<i>foundation</i>
нафта	<i>oil</i>	чавун	<i>cast iron</i>
обладнання	<i>equipment</i>	чорнозем	<i>black earth</i>

1.2. Столиця України

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Столиця, адміністрація, частина, засновник, уряд, посольство, політика, наука, академія, опера, театр, драма, лялька, виставка, поштамт, серце, поет, художник. Сучасний, чудовий, відомий.

Завдання 2. Утворіть і запишіть прикметники за зразком.

ЗРАЗОК: Київ – київський; -а, -е, -і.

Схід, квадрат, політика, адміністрація, центр, нація, навчання, техніка, драма, лялька, історія, культура, наука.

Завдання 3. Доберіть синоніми до поданих слів.

Чудовий, розташовуватися, Верховна Рада, університет, відомий, також, незалежність, особа, житель, держава.

Завдання 4. Від поданих прикметників утворіть ступені порівняння (вищий та найвищий).

ЗРАЗОК: веселий – веселіший – найвеселіший.

Старий, чудовий, великий, високий, відомий, популярний, цікавий, зелений, улюблений.

Завдання 5. Подані числівники запишіть словами.

ЗРАЗОК: Брату 20 років. Брату двадцять років.

Києву більше як 1500 років. Населення Києва – приблизно 3 млн. чоловік. Хрещатик має довжину 1,2 км. У Києві знаходиться близько 200 унікальних архітектурних пам'яток, 33 театри. Цікавляться кияни та гості столиці музеями – їх у Києві більше 30. Тут знаходиться близько 25 стадіонів, 35 басейнів, 5000 спортзалів та Палац спорту.

Завдання 6. Прочитайте текст.

Столиця України

Київ – столиця України й одне із найстаріших міст України. Києву більше як 1500 років. Це також найбільше місто України. Населення Києва – приблизно 3 млн. чоловік (осіб). Місто розташоване на річці Дніпро, яка поділяє його на дві частини.

Три брати – Кий, Щек, Хорив та їхня сестра Либідь були засновниками Києва. Місто назвали на ім'я старшого брата – Кия.

Київ – політичний і адміністративний центр України. У місті працює Уряд, Президент і Верховна Рада (Парламент), є посольства різних країн.

Кий, Щек, Хорив,
сестра Либідь

Майдан Незалежності

Оранта України

Сучасний Київ – це важливий промисловий, науковий і культурний центр України. Серце Києва – центральна вулиця міста, яка називається Хрещатик, і має довжину 1,2 км. На Хрещатику розташовані: Київська міська рада і Київська міська державна адміністрація, головний поштамт, Міністерство аграрної політики, Державний комітет з телебачення та радіо, Центральний універмаг, Бессарабський ринок.

Київ – місто вищих навчальних закладів, серед яких найбільш відомий Національний КНУ ім. Т. Г. Шевченка університет імені Тараса Шевченка, політехнічний університет, Києво-Могилянська академія – перший вищий навчальний заклад у Східній Європі. В столиці України є великий культурний потенціал. Тут знаходиться близько 200 унікальних архітектурних пам'яток, 33 театри, численні художні виставки. Особливо українці люблять Національну оперу, Український драматичний театр, ляльковий театр, Театр російської драми, цирк.

Цікавляться кияни та гості столиці музеями – їх у Києві більше 30. Найулюбленіші: музей українського мистецтва, історичний музей, музей відомого українського поета та художника Тараса Шевченка, поетеси Лесі Українки та ін.

На вулицях міста ви можете побачити пам'ятники видатним українцям: Володимиру Великому – хрестителю Київської Русі (це найстаріший пам'ятник міста, один із символів Києва), княгині Ользі, Богдану Хмельницькому – українському гетьману (XVII ст.).

Пам'ятники: Володимиру Великому, Богдану Хмельницькому, княгині Ользі.

Київ – місто спортсменів. Тут працює близько 25-ти стадіонів, 35-ти басейнів, 5000 спортзалів та Палац спорту. Серед киян багато чемпіонів світу, наприклад, футболіст Андрій Шевченко, всесвітньовідомі боксери брати Клички.

У Києві зберігаються унікальні пам'ятки архітектури. Найдавніші з них – Софійський собор (XI століття), де була відкрита перша бібліотека, навчалися перші іноземці та перекладалися перші унікальні християнські книжки, „Золоті ворота” (XI століття), які колись були

Києво-Печерська лавра   Маріїнський палац   Золоті ворота
головним входом до Києва, Кирилівська церква (XII ст.), Маріїнський палац (XVIII ст.), Андріївська церква (XVIII ст.), Києво-Печерська лавра – один з перших монастирів Русі (1051 р.).

Київ – одне з найзеленіших міст світу, в ньому налічується більше 60 парків. Навесні і влітку, коли цвітуть каштани, місто нагадує один великий парк.

Відвідайте Київ, це місто вам обов'язково сподобається!

Завдання 7. Закінчіть речення.

1. Київ знаходиться в ... .
2. Києву ... років.
3. В місті проживає... .
4. Річка Дніпро поділяє Київ на ... .
5. Найвідоміші вищі навчальні заклади Києва – це... .
6. Уряд, Президент і Верховна Рада ... .
7. Києво-Печерська лавра, Софійський собор, Золоті ворота – це ... .
8. Серед киян багато... .
9. Київ називають містом спортсменів, тому що... .

Завдання 8. Складіть простий номінативний план до тексту. Перекажіть текст „Київ – столиця України” за планом.

Завдання 9. Напишіть батькам (друзям) лист про місто Київ.

Завдання 10. Розкажіть про столицю Вашої батьківщини. Напишіть текст „Столиця моєї країни”.

адміністративний	<i>administrative</i>	населення	<i>population</i>
академія	<i>academy</i>	опера	<i>opera</i>
ансамбль	<i>ensemble, choir</i>	поет	<i>poet</i>
виставка	<i>exhibition</i>	політичний	<i>political</i>
вхід	<i>enter</i>	посольство	<i>embassy</i>
довжина	<i>length</i>	поштамт	<i>post-office</i>
драматичний театр	<i>drama theatre</i>	президент	<i>President</i>
засновник	<i>founder</i>	розташований	<i>is situated</i>
історична пам'ятка	<i>historical point of interest</i>	серце	<i>heart</i>
каштани	<i>chestnuts</i>	сучасний	<i>modern</i>
ляльковий театр	<i>puppet theatre</i>	уряд	<i>government</i>
монастир	<i>monastery</i>	художник	<i>artist, painter</i>
навчальний заклад	<i>educational institution</i>	частина	<i>part</i>

1.3. Найбільші міста України

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Енергетика, мистецтво, слава, проспект, архітектура, герой, берег, порт, залізниця, палац, сходи. Вічний, чорноморський. Пишатися, засновувати.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

давній	малий
багато	короткий
чистий	часто
великий	твердий
м'який	мало
рідко	сучасний
довгий	брудний

Завдання 3. За допомогою префіксів (по-, з-, пере-, за-, роз-, при- та ін.) утворіть нові дієслова, поясніть їх значення.

ЗРАЗОК: їхати – приїхати, поїхати, переїхати, заїхати, об'їхати.
Будувати, бачити, робити, чути, любити, берегти, вчити, вантажити.

Завдання 4. Замість крапок поставте потрібні прийменники.

1. ... Україні багато міст.
2. ... Львові багато соборів.
3. ... грудня 1919 ... червень 1934 року Харків був столицею України.
4. ... заході України знаходиться місто Львів.
5. Місто засноване ... 1415 р., знаходиться ... берегах Чорного моря.
6. Життя ... цій вулиці не зупиняється навіть вночі.
7. ... сучасному місті є всі основні види транспорту.
8. Місто Львів – одне ... найстаріших міст України.

Завдання 5. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. Харків – один з (найбільші промислові центри) України.
2. Харків був (столиця) України.
3. В Харкові є 60 (науково-дослідні інститути), 30 (вищі навчальні заклади), 8 (музеї).
3. 55% всіх пам'ятників архітектури України розташовані (Львів).
4. Львів'яни зберегли (рідна мова, культура, пісні, танці та народні звичаї).

5. У Львові є понад 20 (парки).
6. Влітку в Одесі багато (туристи).
7. Запрошуємо до (Одеса)!

Завдання 6. Прочитайте текст.

Найбільші міста України

В Україні 448 великих міст, а найбільші з них – Київ, Харків, Одеса, Львів та інші.

Харків – місто на північному сході України, друге за кількістю населення місто України (після Києва). З грудня 1919 по червень 1934 року Харків був столицею України.

Харків – один з найбільших промислових центрів України. Тут є великі машинобудівельні та металообробні заводи, також підприємства енергетичного машинобудування та електротехнічної промисловості, підприємства хімічної промисловості, парфумерно-косметична фабрика та ін.

Були роки, коли Харків був найбільшим транспортним центром Сходу Європи. В сучасному місті є всі основні види транспорту – залізниця, міжнародний аеропорт, маршрутний автотранспорт, тролейбуси, трамваї, метро.

Харків також великий науковий і культурний центр України. За рівнем освіти і науки Харківські вищі наукові установи одні з най-

Площа свободи

Університет

кращих у країні. В Харкові є 60 науково-дослідних інститутів, 30 вищих навчальних закладів, 8 музеїв, міська картинна галерея, 7 театрів, 80 бібліотек, коледжі, школи. Харків пишається найпершим у Східній Європі кінотеатром – „Брати Боммер”, а також площею Свободи (центральною площею Харкова), яка є 5-ою у світі за величиною (11,6 га).

На заході України знаходиться **місто Львів** – одне з найстаріших міст України. Заснував його близько 1250 року князь Данило Галицький, один з відомих князів давньої Русі-України, на честь свого сина Лева. Назва Львова в різні часи і різними мовами звучить по-різному: Leopolis –

латинською, Leontopolis – грецькою, Lemberg – німецькою, Lwów – польською, а туристи часто називають його містом Лева.

Місто часто називають культурною й туристичною столицею України. 55% всіх пам'яток архітектури України розташовані у Львові. Там є 32 музеї: найбільші серед них – Історичний музей, Львівська картинна галерея, а також є

музеї пива, зброї, пошти, залізниці, друкарства, скла, меблів і порцеляни, релігії, аптека-музей тощо. Сьогодні Львів – це скарбниця історії й культури. Тут можна побачити багато різних монументів і єдиний у світі пам'ятник Посмішці, який змінюють кожні вісім років.

У Львові багато соборів, монастирів, Духовна академія, адже місто є великим релігійним центром України. Полюбляють жителі міста десятки кінотеатрів, понад 20 парків, де відпочивають львів'яни й гості міста.

мистецтво – є декілька театрів,

Саме у Львові знаходиться один з найстаріших у Центральній Європі й перший заснований в Україні університет, а також багато різних інститутів, консерваторія, декілька театрів, чимало різних клубів та спортивних споруд. Спорт у Львові має давню історію: у місті відбулися перші в Україні футбольний (1894), хокейний (1905) та ватерпольний (1914) матчі. Але найбільше багатство – це щирі, добрі, привітні люди. Незважаючи на віки, львів'яни зберегли рідну мову, культуру, пісні, танці та народні звичаї.

Якщо ви хочете гарно відпочити на берегах Чорного моря, а також відчувати одеський гумор і вивчити „одеську мову” – тоді вам варто відвідати **місто-герой Одесу**.

Місто засноване у 1415 р., знаходиться на берегах Чорного моря. Це

найбільший міжнародний порт на Чорному морі, в якому перевантажують зерно, цукор, вугілля, нафтопродукти, цемент, метали, деревину, продукцію машинобудівельної промисловості. Одеса також великий промисловий, культурний і науковий центр. Основні галузі промисловості – це переробка нафти, машинобудування, суднобудування і судноремонт, харчова і алкогольна промисловість, деревообробна і хімічна промисловість. Промтоварний ринок „7-й кілометр” біля Одеси є найбільшим торговим комплексом в Східній Європі.

Одеса також науковий центр. Двері 7 університетів, 5 академій, багатьох інститутів, коледжів, шкіл відкриті для бажаючих навчатися. В Одесі є відомий у всьому світі очний інститут імені Філатова, де роблять складні операції і повертають людям зір.

Одеса – прекрасний курорт, м'який клімат, багато сонячних днів (більше 290 на рік) подобаються всім туристам.

Центральна вулиця міста називається Дерібасівська – як прізвище засновника міста Дерібаса (Хосе де Рібас). Ця вулиця дуже коротка, але дуже відома. Тут жило багато видатних людей: відомий російський хімік Д. Менделєєв, видатний російський хірург М. Пирогов, а також відомий російський поет О. Пушкін. Життя на цій вулиці не зупиняється навіть вночі. Тут розташовані кафе, готелі, ресторани, магазини.

В Одесі знаходяться відомі Потьомкінські сходи (1826-1841), що мають 192 сходинки. Вони були збудовані графом Воронцовим як подарунок на день народження його дружині – першій красуні міста. У радянські часи сходи були перейменовані у пам'ять повстання на кораблі „Потьомкін” у 1905 році. Якщо ви приїдете до порту та підніметесь Потьомкінськими сходами, ви вийдете на Приморський бульвар –

найкрасивіший у місті. Звідси добре видно панораму порту. Уздовж всього бульвару є прекрасні архітектурні ансамблі. Там знаходиться пам'ятник російському поетові О. Пушкіну. Приморський бульвар – це улюблене місце прогулянок мешканців міста та гостей. Велику територію займає Центральний парк культури і відпочинку ім. Т. Шевченка, де є пам'ятник Невідомому матросові. Вічний вогонь біля нього нагадує людям про великий подвиг захисників Одеси під час Другої світової війни. Одеса – місто-герой.

Одесити та гості міста з радістю відвідують Одеський національний академічний театр опери та балету. Його будівля (1884-1887рр.) є однією з найкрасивіших архітектурних споруд Європи. У ньому бували видатні письменники і композитори, виступали великі співаки - Шаляпін, Карузо, Собінов, танцювала Ісидора Дункан. Також в Одесі є театри: Музичної комедії, Драматичний театр ім. Іванова, Український театр ім. В. Василька, Філармонія, „Дім клоунів”, Театр ляльок та інші. А ще тут є чудові музеї та палаци. Запрошуємо до Одеси!

Одеський оперний театр

Потьомкінські сходи в Одесі

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Які найбільші міста України ви знаєте?
2. Яке місто було столицею України до Києва?
3. Де знаходиться один з найбільших промислових центрів України? Як називається це місто? Які заводи і підприємства має?
4. Яке місто займає друге місце в Україні за кількістю населення?
5. У якому місті України розташовані 55% всіх пам'ятників архітектури України?
6. У якому місті України є найбільший міжнародний порт на Чорному морі? Що там перевантажують?
7. Яке місто України має площу, що є 5-ою у світі за величиною (11,6 га)? Як називається ця площа?
8. В якому місті відбулися перші в Україні футбольний та хокейний матчі?

9. Яке місто називають релігійною столицею України? Чому?
10. Як називаються сходи, що мають 192 сходинки? Де вони знаходяться?
11. Яке місто пишається першим у Східній Європі кінотеатром?
12. В якому місті України знаходиться пам'ятник посмішці?
13. Де люблять відпочивати українські та іноземні туристи? Чому?
14. Яке найбільше багатство українських міст?

Завдання 8. Користуючись картою України, проведіть заочну усну екскурсію по найбільших містах України. Запишіть текст розповіді.

архітектура	<i>architecture</i>	метро	<i>underground</i>
берег	<i>coast, bank</i>	мистецтво	<i>art</i>
берегти	<i>to take care of, to protect</i>	нагадувати	<i>to remind of, to look like</i>
галерея	<i>gallery</i>	налічувати	<i>to count</i>
герой	<i>hero</i>	палац	<i>castle</i>
електротехнічний	<i>electrotechnical</i>	парфумерія	<i>perfumery</i>
енергетика	<i>energy</i>	пишатися	<i>to be proud of</i>
життя	<i>life</i>	підприємство	<i>enterprise</i>
заснувати	<i>to found, to establish</i>	порт	<i>seaport</i>
клімат	<i>climate</i>	промисловість	<i>industry</i>
косметика	<i>cosmetics</i>	проспект	<i>prospect</i>
краса	<i>beauty</i>	слава	<i>glory</i>
машинобудівельний	<i>machine constructive</i>	сходи	<i>stairs</i>
металообробний	<i>metal-working</i>	хімічний	<i>chemical</i>

1.5. Місто Вінниця. ВНТУ

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Поділля, вчений, фахівець, концерт, відпочинок, дискотека, база. Віруючий, ботанічний, приватний. Шанувати, обладнати, тривати.

Завдання 2. Доберіть синоніми до поданих слів.

Річка, жити, завод, університет, заняття, шанувати, мешканець, церква, будинок, гарний.

Завдання 3. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. На (береги) (річка) Південний Буг знаходиться місто Вінниця.
2. Вінничани (любити відпочивати) у (парки).
3. У (місто) Вінниця є художній, краєзнавчий та інші музеї.
4. У (спортивні зали), на (стадіони), у (басейни) завжди багато людей.
5. У (Вінниця) є гарний парк.
6. У місті є 5 (навчальні заклади).
7. У ВНТУ навчається 5 тисяч студентів з (Україна, Росія, Молдова, країни Близький Схід, Південно-Східна Азія, Африка та Південна Америка).
8. У (всі інститути) є комп'ютерні класи, обладнані сучасними комп'ютерами.

Завдання 4. Від поданих дієслів утворіть 2 форми майбутнього часу.

ЗРАЗОК: жити – буду жити, житиму.

Працювати, відпочивати, їти, їхати, любити, вчити, проводити, відвідувати, готувати, читати, знайомитись.

Завдання 5. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Місто Вінниця. ВНТУ

Вінниця – це українське місто, яке розташоване на берегах річки Південний Буг. Йому вже більше 600 (шестисот) років. У Вінниці живуть майже 400000 чоловік.

Вінниця – це промисловий, науковий, історичний та культурний центр Поділля. Місто вважається аграрною столицею України, адже зерно та цукровий буряк Вінниця постачає вже не один рік. У місті

працює 40 заводів і 16 фабрик, а їхня продукція користується попитом не тільки в Україні, але і в інших країнах Європи.

Музично-драматичний театр

Вежа

Музей-садиба М. Пирогова

Шанують у місті Вінниці мистецтво. У місті є літній театр, музично-драматичний театр імені Садовського, ляльковий театр, філармонія. Є концертні зали „Плеяда”, „Райдуга”. Будинки культури, кінотеатри, дискотеки – місця відпочинку тисяч вінничан.

Є у місті музеї: вченого і лікаря М. І. Пирогова, українського письменника М. М. Коцюбинського, художній, краєзнавчий, військово-історичний, воїнам-афганцям, „Мій край – Поділля” та інші, працюють бібліотеки. Найбільша – наукова бібліотека імені Тімірязєва.

Віруючі люди можуть піти до церкви, до костьолу, до синагоги чи молитовного будинку.

Люблять вінничани і спорт. У спортивних залах, на стадіонах, у басейнах завжди багато людей. Вінницька футбольна команда „Нива” – гордість вінничан.

У Вінниці є гарний парк культури та відпочинку, ботанічний сад, де люблять бувати вінничани.

Науковий потенціал міста – 5 державних університетів: технічний, медичний педагогічний, аграрний, торгово-економічний; приватні університети, 9 науково-дослідних інститутів, 10 середніх спеціальних закладів, коледжі, ліцеї, 35 шкіл та ін. Кожний четвертий мешканець Вінниці вчиться у вищому навчальному закладі.

Вхід до центрального парку

Сьогодні Вінницький національний технічний університет (ВНТУ) – вищий навчальний заклад, який відомий не лише в Україні, а і далеко за її межами. ВНТУ уже більше 20 років готує фахівців для майже 70 країн Європи, Азії, Африки, Південної і Центральної Америки та країн Близького Сходу. Сучасний ВНТУ – це 8 навчально-наукових інститутів, в яких вчиться шість тисяч студентів на стаціонарних відділеннях, на заочних – півтори тисячі, в аспірантурі та докторантурі – сто, на підготовчому факультеті – 100 абітурієнтів.

Навчання у ВНТУ, який акредитовано за найвищим в Україні IV рівнем акредитації, здійснюється за схемою „бакалавр-інженер- магістр” за навчальними планами, в яких інтегровано кращі риси української та канадської систем вищої освіти.

Заняття в університеті проводять викладачі, серед яких є академіки, доктори наук, кандидати наук. Студенти відвідують лекції, готуються до практичних занять, виконують лабораторні роботи.

У науково-технічній бібліотеці ВНТУ понад 700000 книжок, багато журналів та газет. Університет має міжнародну комп'ютерну систему Інтернет. У всіх інститутах є комп'ютерні класи, обладнані сучасними комп'ютерами.

Після занять студенти відпочивають на стадіоні „Олімп”, у дискотеках, у спортивних залах.

Вхід на територію ВНТУ Навчальний рік в університеті триває 3 семестри. Один семестр – це 3 місяці навчання. На зимові канікули студенти їдуть додому або на екскурсії до інших міст. Влітку студенти можуть відпочивати на спортивній базі університету, бо, як відомо, спорт – це здоров'я. Студенти ВНТУ живуть у гуртожитках, які розташовані недалеко від навчальних корпусів.

Ласкаво просимо до Вінниці! Знайомтеся і любіть її так, як люблять її вінничани.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Де знаходиться місто Вінниця?
2. Яка річка є у місті?
3. Де люблять відпочивати вінничани і гості міста?
4. Скільки навчальних закладів є у Вінниці?
5. Скільки університетів є у Вінниці?
6. В якому університеті навчаєтеся ви?
7. Скільки студентів навчається у ВНТУ?
8. У ВНТУ навчаються лише українці?
9. Як довго триває навчальний рік у ВНТУ?
10. Що роблять студенти на зимових і літніх канікулах?

Завдання 7. Складіть речення з поданими словами.

Навчання, життя, освіта, культура, гості, університет, спорт, корпус.

Завдання 8. Знайдіть помилки в реченнях. Запишіть правильно.

1. Вінниця – це місто на березі річки Дніпро.
2. Президент, Парламент та Уряд України знаходяться у Вінниці.
3. У Вінниці є 10 державних вузів.
4. У ВНТУ немає іноземних студентів.
5. Навчальний рік в університеті триває 1 семестр.
6. У студентів ВНТУ завжди проблеми із транспортом, адже гуртожитки знаходяться далеко від корпусів університету.

Завдання 9. Напишіть простий номінативний план до тексту.

Завдання 10. Перекажіть текст „Місто Вінниця. ВНТУ” за планом.

адміністративний центр	<i>administrative center</i>	КОСТЬОЛ	<i>catholic church</i>
акредитований	<i>accredited</i>	культурний	<i>cultural</i>
аспірантура	<i>post-graduate course</i>	лабораторна робота	<i>laboratory work</i>
ботанічний сад	<i>botanical garden</i>	лекція	<i>lecture</i>
вища освіта	<i>higher education</i>	МОЛИТОВНИЙ	<i>prayerful</i>
військовий	<i>military</i>	науковий	<i>scientific</i>
віруюча людина	<i>believer, churchman</i>	оскільки	<i>because of</i>
вчений	<i>scientist</i>	практичне заняття	<i>practical training</i>
гордість	<i>pride</i>	приватний	<i>private</i>
державний	<i>government</i>	продукція	<i>production</i>
доктор наук	<i>Doctor of Science</i>	семестр	<i>term, semester</i>
здійснюватися	<i>to come to be</i>	тривати	<i>to continue</i>
інтегрований	<i>integrated</i>	фахівець	<i>specialist</i>
історичний	<i>historical</i>	церква	<i>church</i>
канікули	<i>holidays</i>	шанувати, поважати	<i>respect</i>
корпус	<i>building</i>	ЯК ВІДОМО	<i>as you know</i>

1.6. Символи української державності (герб, прапор, гімн)

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Гімн, слава, воля, свобода, доля, душа, тіло, прапор, мир, благополуччя, пшениця, небо, герб, повітря, земля, сила, влада. Усміхатися, вмирати, існувати, позначати, вважати.

Завдання 2. Доберіть синоніми до поданих слів.

Видатний, свобода, країна, існує, вважати, сила, спосіб, вмерти, поезія.

Завдання 3. Прочитайте словосполучення з числівниками.

У 1862 році, із 1917 року, у 1918 році, 2000 року, 2009 рік, до 1987 року, у 1989 році, після 2010 року.

Завдання 4. Від поданих дієслів утворіть форму минулого часу.

ЗРАЗОК: бути – був, була, було, були.

Писати, мати, позначати, вважати, працювати, думати, зустрічати, любити, відвідувати, знати, усміхатися, показувати.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Національний гімн

В Україні є пісня-гімн – „Ще не вмерла України і слава, і воля...”. Вірші до цієї пісні написав видатний український етнограф Павло Чубинський у 1862 році. Ця пісня стала національним гімном із 1917 року. До Дня Незалежності України гімн перекладений 14 мовами.

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

слова Павла Чубинського, музика Михайла Вербицького

Ще не вмерли України і слава, і воля,

Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.

Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.

Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Український прапор

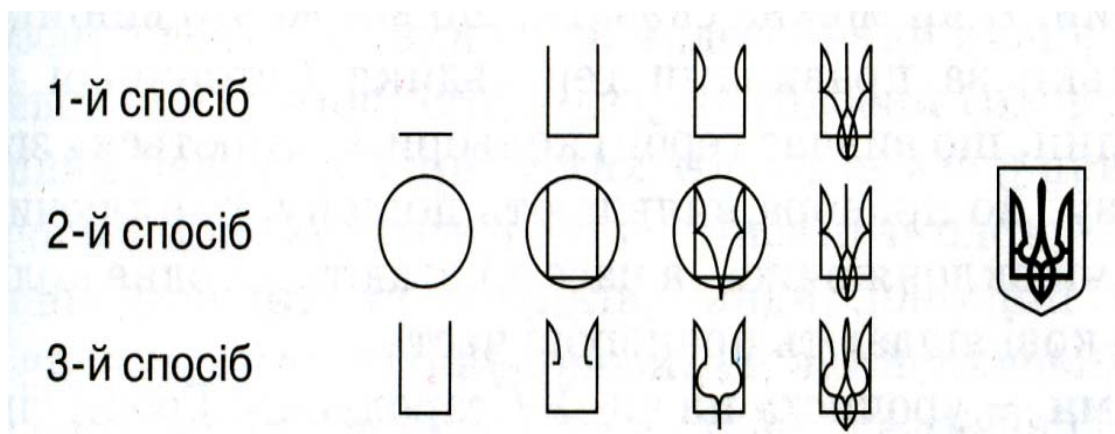
Кожна країна має свою символіку. Жовто-блакитний прапор став національним прапором України у 1918 році. Він символізує мир і благополуччя України. Жовтий колір – це колір пшениці, а блакитний – колір неба.

Національний герб України

Тризуб – національний герб України. Існує багато версій, що він символізує. Одні вчені говорять, що тризуб позначає повітря, воду й землю. Інші вважають, що це символ сили і влади.

Намалюйте герб України одним з трьох способів.

Завдання 6. Продовжіть речення. Запишіть їх у зошит.

1. Вірші до гімну України ... .
2. Душу й тіло ... .

3. Кожна країна має ... .
4. Жовто-блакитний прапор символізує ... .
5. Тризуб позначає ... .

Завдання 7. Складіть простий номінативний план до тексту.
Перекажіть текст.

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Чи знаєте Ви національний гімн своєї країни?
2. Які кольори є на прапорі Вашої країни? Що вони символізують?
3. Який символ герба Вашої країни?
4. Чи є у Вашій країні свято національного символу? Коли і як його святкують?

благополуччя	<i>well-being, prosperity</i>	небо	<i>sky</i>
вважати	<i>to consider, to think</i>	повітря	<i>air</i>
влада	<i>authority, power</i>	позначати	<i>to symbolize</i>
вмирати	<i>to die</i>	прапор	<i>flag</i>
воля	<i>liberty, freedom</i>	пшениця	<i>wheat</i>
герб	<i>emblem</i>	сила	<i>strength, force</i>
гімн	<i>anthem</i>	символ	<i>symbol</i>
душа	<i>soul</i>	слава	<i>glory</i>
етнограф	<i>ethnographer</i>	тіло	<i>body</i>
мир	<i>piece</i>	усміхатися	<i>to smile</i>
вірш	<i>poem</i>	перекладати	<i>to translate</i>

1.7. Народ України. Чисельність населення, національний склад народу України

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Народ, світ, час, звичай, традиція, християнство, рушник, гостинність, щедрість, радість, відсоток, національність. Мешкати, розвиватися, створювати, зустрічати.

Завдання 2. Напишіть, з якої країни ці люди.

ЗРАЗОК: українець – Україна. Приїхав з України.
Росіянин, білорус, поляк, угорець, румун, молдаван, татарин, німець, француз.

Завдання 3. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

більшість	проводжати
дружній	сучасний
східнослов'янський	смуток
давній	зневажати
радість	західнослов'янський
поважати	меншість
зустрічати	ворожий

Завдання 4. Прочитайте складні слова. Назвіть основи, від яких вони утворені.

ЗРАЗОК: східнослов'янський → східний + слов'янський.

Багатонаціональний, стотисячний, вічнозелений, високорозвинений, західнослов'янський, дискотек.

Завдання 5. Від поданих дієслів утворіть просту форму майбутнього часу. Складіть речення.

ЗРАЗОК: жити – житиме (він, вона). Вона житиме в Україні.

Поширюватися, поважати, мати, зустрічати, створювати, розвиватися, будувати, вітати, радіти.

Завдання 6. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. Населення (Україна) становить близько 46 мільйонів чоловік.
2. В (Україна) живе багато (люди) інших національностей.
3. Багато (українці) живе за межами (Україна).
4. Поляки, угорці, румуни (жити) переважно в західній частині України.
5. Євреї, молдавани й татари живуть на (південь) (Україна).

Завдання 7. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Народ України

Більшість народу України – це українці. У світі живе близько 58 мільйонів українців, з них 46 мільйонів мешкає в Україні. 68 відсотків населення мешкає в містах і 32 відсотки – у селі.

На території сучасної держави українці жили з давніх часів. Тут розвивалася їхня мова, звичаї, традиції, культура. Тут була створена держава українців – Київська Русь, а тепер – Україна. Україна займає 5 місце за чисельністю населення серед європейських країн (після Німеччини, Франції, Великобританії й Італії).

Україна – багатонаціональна країна. 75 % громадян – українці, 21 відсоток населення – росіяни. Багато росіян живе в Криму, Харкові, Донецьку, Луганську й Запоріжжі. 4 % населення – інші національності – білоруси, поляки, угорці, румуни (живуть переважно в західній частині України), євреї, молдавани й татари (живуть на півдні України).

Більше 11 мільйонів українців живе за межами України. Приблизно 5 мільйонів живе у Росії. Багато українців мешкає в Європі (Польщі, Німеччині, Франції), Південній Америці (Аргентині й Бразилії) і Австралії. Один мільйон українців живе в США й біля 500 тисяч – у Канаді.

Українці – це східнослов'янський народ. Державна мова – українська. Хоча також використовується і російська мова (переважно на Півдні та Сході України). Основна релігія в країні – християнство. Тому більшість українців є християнами – православними та католиками.

Народ України відомий у всьому світі своєю гостинністю та щедрістю. Ми завжди з радістю та щирою посмішкою зустрічаємо гостей з інших міст та країн. В Україні існує традиція зустрічати дорогих гостей хлібом і сіллю на вишитому рушнику, що символізує гостинність, щедрість, добре ставлення до людей.

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Скільки українців живе у світі?
2. Скільки українців мешкає в Україні?
3. Як називалася держава українців раніше?
4. Яка державна мова в Україні?
5. Як називається релігія України?
6. Які ще народи, крім українців, живуть в Україні?
7. Яка ще мова, крім української, є на території України?
8. Чим народ України відомий у світі?

Завдання 9. Продовжіть речення.

1. Україна займає 5 місце у світі за ... .
2. 75 % громадян – ... .
3. Багато росіян живе у ... .
4. 4 % населення – інші національності – ... .
5. Більше 11 мільйонів українців живе ... .
6. Багато українців мешкає ... .

3
авд
ан
ня
10.
Роз
гля

ньте фото відомих українців. Назвіть, якщо знаєте, їх імена. Хто вони?

Австралія	<i>Australia</i>	Німеччина	<i>Germany</i>
Аргентина	<i>Argentina</i>	один одного	<i>each other, one another</i>
більшість	<i>majority, most of</i>	Польща	<i>Poland</i>
близько	<i>near, close to</i>	православний	<i>orthodox</i>
Бразилія	<i>Brazil</i>	приблизно	<i>approximately</i>
Великобританія	<i>Great Britain</i>	радість	<i>joy, gladness, pleasure</i>
відсоток	<i>percent</i>	розвиватися	<i>to develop</i>
гостинність	<i>hospitality</i>	рушник	<i>towel</i>
давні часи	<i>ancient times</i>	світ	<i>world</i>
зустрічати	<i>to meet</i>	створювати	<i>to create, to make, to build up</i>
Італія	<i>Italy</i>	Франція	<i>France</i>
католик	<i>catholic</i>	християнство	<i>Christianity</i>
народ	<i>people, nation</i>	щедрість	<i>generosity</i>
національність	<i>nationality</i>	щирий	<i>sincere, frank</i>

1.8. Права й обов'язки іноземців в Україні

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Іноземець, особа, громадянство, право, обов'язок, конституція, закон, походження, стать, ставлення, обставина, недоторканність, невтручання, таємниця, гідність, традиція, звичай, шкода. Виконувати, гарантувати, дотримуватися.

Завдання 2. Утворіть від іменників прикметники.

ЗРАЗОК: іноземець – іноземний.

Конституція, Україна, нація, закон, релігія, традиція, таємниця, народ, повага, сім'я.

Завдання 3. До слів, поданих зліва, доберіть синоніми.

свобода	секрет
особа	дім
повага	родина
житло	робити

таємниця	шана
особистий	людина
державна	воля
виконувати	власний
сім'я	країна

Завдання 4. Утворіть слова за зразком. Складіть з ними речення.

ЗРАЗОК: навчатися – навчання. Я навчаюся в університеті. Навчання в університеті починається у вересні.

Шанувати, листуватися, проживати, перебувати, здійснювати, розмовляти, шкодити, поважати.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Права й обов'язки іноземців в Україні

Іноземець – це особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином іншої держави або держав.

Іноземці мають ті ж права і свободи та виконують ті ж обов'язки, що і громадяни України (якщо інше не передбачено Конституцією України). Іноземці є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, ставлення до релігії, роду й характеру занять, інших обставин.

Закон України гарантує іноземцям недоторканність особи, житла, невтручання в особисте і сімейне життя, таємницю листування і телефонних розмов, повагу їх гідності нарівні з громадянами України.

Здійснення іноземцями своїх прав і свобод не повинно завдавати

шкоди національним інтересам України, правам, свободам і законним інтересам її громадян та інших осіб, які проживають в Україні.

Іноземці повинні поважати та дотримуватися Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий іноземець?
2. Які права та свободи мають іноземці?
3. Що означає – українці та іноземці рівні перед законом?
4. Чи є іноземці рівними з українцями перед законом?
5. Що гарантує іноземцям законодавство України?
6. Що іноземці повинні шанувати в Україні?

Завдання 7. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. Іноземці є громадянами (інші держави).
2. Обов'язок (іноземці) шанувати традиції та звичаї українського народу.
3. Таємниця (сімейне життя) іноземців гарантується (законодавство) України.
4. Іноземці повинні дотримуватись (закони) України.
5. Закон (Україна) гарантує іноземцям недоторканність особи.

Завдання 8. Випишіть основну інформацію з тексту. Перекажіть текст.

Завдання 9. Розкажіть про права і обов'язки іноземців у Вашій рідній країні.

гідність	<i>dignity</i>	означати	<i>to mean</i>
громадянин	<i>citizen</i>	особа	<i>person</i>
громадянство	<i>nationality, citizenship</i>	особисте життя	<i>private life</i>
житло	<i>dwelling</i>	походження	<i>origin</i>
закон	<i>law</i>	право	<i>right</i>
законодавство	<i>legislation</i>	рівний	<i>equal</i>
здійснення	<i>accomplishment</i>	свобода	<i>freedom</i>
шкодити	<i>to injure,</i>	стать	<i>sex (male, female)</i>
майновий стан	<i>material status</i>	соціальний стан	<i>social status</i>
обов'язок	<i>debt, duty</i>	ставлення	<i>attitude</i>
невтручання	<i>non-intervention</i>	таємниця	<i>secret</i>
недоторканність	<i>inviolability</i>	обставина	<i>circumstance</i>

ТЕМА 2

КИЇВСЬКА РУСЬ – СТАРОДАВНЯ ДЕРЖАВА СХІДНИХ СЛОВ'ЯН

- 2.1. Виникнення держави – Київської Русі.
- 2.2. Хрещення Русі.
- 2.3. Культура Київської Русі. Історичне значення Київської Русі.

2.1. Виникнення держави – Київської Русі

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Століття, об'єднання, сусід, умова, причина, шлях, влада, ремесло, торгівля, скло, зброя, перехрестя. Утворюватися, розвиватися, виконувати, погоджуватися, сприяти.

Завдання 2. Запишіть слова у формі множини.

ЗРАЗОК: місто – міста.

Держава, століття, плем'я, сусід, гривня, вік, ремесло, зброя, перехрестя, умова, причина, князь, земля, зв'язок, населення.

Завдання 3. Подані слова поставте в орудному відмінку. Складіть з ними словосполучення.

ЗРАЗОК: місто – містом. Гуляти (чим?) містом.

Центр, столиця, держава, сусід, плем'я, шляхи, питання, хліборобство, кераміка, зброя, будівництво, скло.

Завдання 4. Складіть та запишіть речення з поданими словами.

Столиця, могутній, центр, держава, об'єднання, шлях, земля.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Виникнення держави – Київської Русі

Центром сучасної України є місто Київ. А в 9-12 століттях Київ був столицею могутньої держави – Київської Русі.

Київська Русь мала територію більше 800 тисяч км² – від гір Карпат до річки Волги та від Чорного до Балтійського морів, де жили багато різних східнослов'янських племен. Держава утворилася після об'єднання цих племен.

Хороші географічні умови – теплий клімат, родюча земля, перехрестя важливих сухопутних та водних шляхів, розташування між Арабським Сходом і Західною Європою, Візантією і Скандинавією, допомагали країні мати широкі міжнародні зв'язки з різними країнами, швидко розвиватися, але все це було також причиною нападів сусідніх держав та кочових орд.

Київська Русь в кінці 11 століття

Київська Русь була монархічною державою. Найвища законодавча, виконавча, судова і військова влада була у великого князя Київського. Дорадчим органом князя була боярська рада. У проблемних питаннях велике значення мали віче, збори вільних горожан, які часто не погоджувалися з рішеннями князя. Символом могутньої держави Київської Русі був тризуб – герб сучасної України.

Більша частина населення Київської Русі займалася хліборобством, а також скотарством, мисливством, рибальством та бджільництвом; високий розвиток мало ремесло, що постачало металеві знаряддя, кераміку й скло, зброю, ювелірні вироби тощо. Важливим джерелом прибутку держави була торгівля, яка використовувала міжнародний водний „шлях з варяг у греки”, а також сухопутні шляхи зі Сходу на Захід. Руські купці були добре відомі на торгах Багдада, Константинополя і Кракова.

За кілька століть існування Київська Русь перетворилася на одну з найрозвиненіших держав Європи, яка мала авторитет і повагу інших країн.

Мова Київської Русі – давньоукраїнська, грошова одиниця – гривня.

Завдання 6. Утворіть словосполучення.

ЗРАЗОК: сучасний, Україна – сучасна Україна.

- Столиця, шлях, Русь, споруда, племена, знаряддя, місто, країна.
- Металевий, новий, держава, захисний, водний, Київський, східнослов'янський, європейський.

Завдання 7. Продовжіть речення.

1. Місто Київ є ... .
2. Київська Русь мала територію ... .
4. Держава утворилася після ... .
5. У великого князя Київського була ... .
6. Більша частина населення Київської Русі займалася... .
7. За кілька століть існування Київська Русь перетворилася на... .
8. Мова Київської Русі – ... , грошова одиниця – ... .

Завдання 8. Напишіть запитання до тексту.

Завдання 9. Перекажіть текст „Виникнення держави – Київської Русі”.

століття	<i>century</i>	сухопутний	<i>land</i>
могутній	<i>powerful</i>	перехрестя	<i>crossroads</i>
грошова одиниця	<i>currency note</i>	шлях	<i>way</i>
після	<i>after</i>	існування	<i>being</i>
об'єднання	<i>union</i>	плем'я	<i>tribe</i>
розвинений	<i>developed</i>	клімат	<i>climate</i>
географічна умова	<i>geographical condition</i>	утворювати	<i>create</i>
родючий	<i>fertile</i>	кілька	<i>several</i>
виникати	<i>appear</i>	розташування	<i>disposition</i>
допомагати	<i>help</i>	причина	<i>reason</i>
міжнародні зв'язки	<i>international links</i>	напад	<i>attack</i>
кочова орда	<i>nomadic (migrate) horde</i>	влада	<i>power</i>
законодавча	<i>legislative</i>	виконавча	<i>executive</i>
судова	<i>judicial</i>	військова	<i>military</i>
значення	<i>importance</i>	рішення	<i>decision</i>
погоджуватися	<i>to be in conformity</i>	ремесло	<i>craft</i>

2.2. Хрещення Русі

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Язичество, Бог, храм, церква, плем'я, перспектива. Державний, різний, кам'яний, дерев'яний, цивілізований, духовний. Поважати, приймати, існувати, починати, створювати, будувати, хрестити, перекладати.

Завдання 2. До поданих слів підберіть антоніми. Запишіть їх у зошит.

Початок, перший, новий, міцний, близький, великий, східний, активний.

Завдання 3. Напишіть подані слова в місцевому та родовому відмінках. Складіть з ними словосполучення.

Рік, народ, мешканці, церкви, племена, князь, місто, життя, день, держава.

Завдання 4. До поданих слів підберіть однокореневі. Поясніть їхнє значення.

ЗРАЗОК: Україна – українець, український.

Християнство, десять, камінь, дерево, Київ, будинок, допомога, церква, архітектура, музика.

Завдання 5. Утворіть словосполучення.

- Цивілізований, східний, міжнародний, об'єднання, близький, дерев'яний, державний, християнський.
- Релігія, племена, авторитет, люди, церква, слов'яни, держава, Схід.

Завдання 6. Прочитайте словосполучення з числівниками.

У 988 році, з 998 року, біля 11 століття, 10 століття, у 989-996 рр., 400 церков, 8 базарів, більше 50 000 мешканців, 28 липня, 30 000 мешканців, 20 000 жителів.

Завдання 7. Прочитайте текст.

Хрещення Русі

У 988 р. київський князь Володимир, його діти, дружина та жителі столиці Давньоруської держави – міста Києва (а потім і інші мешканці Київської Русі) прийняли нову релігію – християнство. До цього часу східні слов'яни, які мали племенні відносини, були язичниками – поважали бога неба, бога сонця, бога вітру, бога багатства та ін.

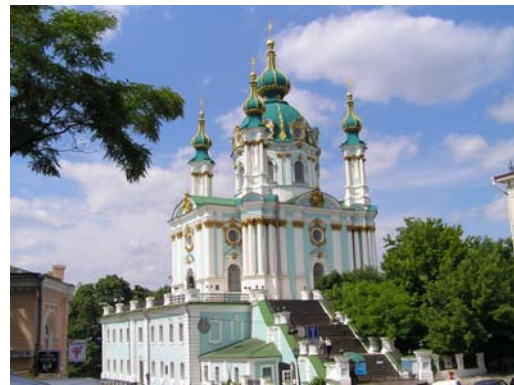

З 988 р. християнство стало державною релігією Київською Русі. Це допомогло об'єднати східних слов'ян і створити міцну державу Київську Русь, а також розширити політичні, економічні, культурні та релігійні відносини з сусідніми християнськими

державами Європи й Близького Сходу, що відкрило великі перспективи для розвитку країни, підвищило її міжнародний авторитет.

Після прийняття християнства в країні активно розвивалися освіта, архітектура, живопис, кам'яна та дерев'яна архітектура, музичне мистецтво, література. Будувалися церкви й монастирі, які ставали центрами освіти – біля них будували перші школи і бібліотеки, писали та перекладали перші книги.

Київ та інші міста Київської Русі були також центрами унікальної слов'янської православної культури, а також одним з найбільших ремісних і торгових центрів Європи. Так, у ті часи в Києві було 400 церков, 8 базарів і більше 50 000 мешканців (для порівняння: в другому за розмірами місті Русі – Новгороді – 30 000 мешканців, в Лондоні, Гамбурзі і Гданську – по 20 000).

Десятинна церква

Хрещення Русі мало позитивні наслідки. По-перше, Русь об'єдналася в єдину міцну державу зі своїми законами, більш розвиненою релігією. По-друге, швидко розвивалися економіка й культура Русі. Вона стала рівною з іншими цивілізованими країнами, підвищився її міжнародний авторитет. Про це свідчать династичні шлюби. Князь Ярослав Мудрий одружився з дочкою шведського короля, сестра Ярослава стала королевою Польщі, три його дочки – королевами Угорщини, Норвегії й Франції. По-третє,

християнство стверджувало законність, можливість для більшості населення реалізувати свої творчі здібності. Результатом став великий розквіт матеріальної і духовної культури Русі.

День хрещення Київської Русі – 28 липня – це державне свято України.

Символи Хрещення Русі на монетах

Монети НБУ номіналом 100 гривень 2008 року – „Хрещення Київської Русі”

Монета 25 карбованців 1988 року „1000-ліття Хрещення Русі”

Завдання 8. *Дайте відповіді на запитання.*

1. У якому році київський князь Володимир прийняв нову релігію?
2. Як називалася нова релігія Київської Русі?
3. Яка релігія була у державі до цього періоду?
4. Хто такі язичники?
5. Як допомогло християнство Київській Русі?
6. Що відбувалося в країні після прийняття християнства?
7. Як називаються перші найбільші храми Русі? Яке значення вони мали?
8. Якими центрами були найбільші міста країни?

9. Якою країною стала Київська Русь після прийняття християнства?
 10. Коли Україна святкує День хрещення Київської Русі?

князь	<i>prince</i>	відносини	<i>links, relationship</i>
християнство	<i>Christianity</i>	починати	<i>start, begin</i>
Бог	<i>God</i>	відразу	<i>at once</i>
впродовж	<i>during</i>	головний храм	<i>main temple</i>
кам'яний	<i>stone</i>	дерев'яний	<i>wooden</i>
вірити	<i>believe</i>	потім	<i>after</i>
цивілізований	<i>civilized</i>	поступово	<i>bit by bit</i>
сфера життя	<i>field of life</i>	тісний	<i>close</i>
авторитет	<i>authority</i>	прийняти	<i>accept</i>
міжнародний	<i>international</i>	міцний	<i>strong</i>
створювати	<i>create</i>	перспектива	<i>perspective</i>
язичество	<i>paganism</i>	одруження	
володар	<i>lord, ruler, master</i>	правитель	<i>ruler</i>
наслідок	<i>result</i>	позитивний	<i>positive</i>
поштовх	<i>push, stimulus</i>	значний	<i>considerable</i>
незабаром	<i>soon</i>	влаштувати	<i>organize, arrange</i>
майстерня	<i>workshop, studio</i>	рівноправний	<i>equal</i>
плідний	<i>fruitful</i>	взаємовідносини	<i>correlation</i>
писемність	<i>written language</i>	поширюватися	<i>widen, spread</i>

2.3. Культура Київської Русі. Історичне значення Київської Русі

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Культура, освіта, світ, вплив, конфлікт, політика, ворог.

Могутній, високопродуктивний, східнослов'янський, степовий, образотворчий.

Розвиватися, приділяти, відігравати, сприяти, співпрацювати, зупиняти, нападати, впливати, підтримувати.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

перший	східний
близький	найменший
найкращий	внутрішній
чудовий	найновіший
найбільший	найгірший
зовнішній	далекий
західний	поганий
великий	останній
найдавніший	малий

Завдання 3. Утворіть прикметники від поданих іменників.

ЗРАЗОК: Україна – український.

Софія, музика, театр, схід, слов'янин, економіка, культура.

Завдання 4. Складіть речення з поданими словами та словосполученнями.

Могутній, східні слов'яни, культурні відносини, приділяти увагу, слов'янська абетка, Київська Русь, зовнішні вороги, мати значення.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Культура Київської Русі. Історичне значення Київської Русі

Київська Русь була могутньою європейською державою IX – XIII ст., яка мала велике значення в історії східнослов'янських народів і в світовій історії. Утворення великої й сильної держави допомагало суспільно-економічному, політичному й культурному розвитку східних слов'ян, робило їх значно сильнішими у боротьбі з зовнішніми ворогами.

Київська Русь мала могутнє військо, яке постійно захищало державу й західноєвропейські країни від нападів степових кочівників зі сходу. Київська Русь мала великий авторитет серед різних країн світу і її втручання в той чи інший конфлікт було досить, щоб зупинити його.

Держава мала також добре розвинену економіку. Високопродуктивними були землеробство й скотарство, ремесла й промисли, а енергійні й багаті купці були відомі майже в усьому світі.

Київська Русь впливала на міжнародне життя Європи, підтримувала й розвивала торговельні, політичні й культурні зв'язки з багатьма країнами Заходу й Сходу. Вона співпрацювала з Візантією, Німеччиною, Францією, Угорщиною, скандинавськими країнами, а також зі східнослов'янськими – Польщею й Чехією. Активно розвивалися культурні відносини з південними слов'янами, особливо з Болгарією.

Князі Київської Русі велику увагу приділяли культурі та освіті. У державі будувалися нові школи, церкви та монастирі. Введення християнства прискорило створення першої слов'янської абетки, яка називалася „кирилиця”, за іменем одного з братів-священиків, які упорядкували слов'янський алфавіт (Кирило та Мефодій). На основі цієї абетки створений алфавіт сучасної української мови.

Собор святої Софії у Києві

Першим і головним центром Київської Русі був Київ – одне з найкращих міст Європи. Його називали „окрасою сходу”. Тут, у центрі Києва, був побудований найбільший храм Київської Русі – чудовий Софійський собор – пам'ятка архітектури, живопису та декоративного мистецтва. Тут відбувалися церковні собори, прийоми послів, затвердження політичних угод. При соборі велося літописання й були створені перші відомі на Русі бібліотека та школа, а також переписувалися й перекладалися перші книги (найдавніша рукописна книга „Остромирове євангеліє” 1056 - 1057 рр.). Софійський собор сьогодні – Національний заповідник „Софія Київська”.

В різні періоди в державі починають розвиватися наука, література, архітектура (вперше почалося муроване будівництво соборів та монастирів), живопис, медицина, образотворче мистецтво, музичне мистецтво, театральне мистецтво, художня культура тощо.

Першим і головним центром Київської Русі був Київ – одне з найкращих міст Європи. Його називали „окрасою сходу”. Тут, у центрі Києва, був побудований найбільший храм Київської Русі – чудовий Софійський собор – пам'ятка архітектури, живопису та декоративного мистецтва. Тут відбувалися церковні собори, прийоми послів, затвердження політичних угод. При соборі велося літописання й були створені перші відомі на Русі бібліотека та школа, а також переписувалися й перекладалися перші книги (найдавніша рукописна книга „Остромирове євангеліє” 1056 - 1057 рр.). Софійський собор сьогодні – Національний заповідник „Софія Київська”.

Переписане Остромирове євангеліє

Епоха Київської Русі IX-XII ст. – золотий вік розвитку духовної культури з єдиною мовою, релігією, ментальністю (від лат. розум, мислення).

Завдання 6. Продовжіть речення.

1. Київська Русь була ... .
2. Утворення великої й сильної держави сприяло ... .
3. Київська Русь мала великий авторитет ... .
4. Вона співпрацювала з ... .
5. Князі Київської Русі велику увагу приділяли ... .
6. Введення християнства прискорило створення ... .
7. Першим і головним центром Київської Русі був ... .
8. Софійський собор – ... .

Завдання 7. Утворіть словосполучення.

- Софійський, зворотний, слов'янський, культурний, великий, давньоруський, театральний.
- Держава, собор, мистецтво, народи, вплив, розвиток, роль.

Завдання 8. Поставте до тексту 10 запитань. Запишіть їх у зошит.

Завдання 9. Перекажіть текст.

вплив	<i>influence</i>	доля	<i>fate, destiny</i>
монастир	<i>monastery</i>	з'явитися	<i>to appear</i>
приділяти увагу	<i>to give attention</i>	підтверджувати	<i>to confirm</i>
освіта	<i>education</i>	походження	<i>origin</i>
розвиватися	<i>to develop</i>	архітектура	<i>architecture</i>
живопис	<i>painting</i>	медицина	<i>medicine</i>
образотворче	<i>fine art</i>	художній	<i>artistic</i>
окраса	<i>decoration</i>	могутній	<i>powerful</i>
відігравати роль	<i>to play a part</i>	історія	<i>history</i>
сприяти	<i>to promote</i>	слов'янин	<i>Slavonian</i>
спільність	<i>community</i>	підтримувати зв'язки	<i>to communicate with</i>
тісно співпрацювати	<i>closely cooperate</i>	культурні відносини	<i>cultural relations</i>

ТЕМА 3

ЗАПОРОЗЬКА СІЧ – НАЩАДОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

- 3.1. Запорозька Січ – козацька республіка.
- 3.2. Запорозькі козаки – захисники української землі.
- 3.3. Гетьмани Запорозької Січі.

3.1. Запорозька Січ – козацька республіка

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Свобода, фортеця, республіка, поневолення, острів, поселення, боротьба, сила, рада, гніт, агресія, військо.

Керувати, захищати(ся), створювати, нападати, обирати, грабувати.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

на початку	закінчуватися
могутній	поневолення
нищити	безсилля
великий	в кінці
перший	створювати
починатися	слабкий
внутрішній	останній
воля	малий
сила	зовнішній

Завдання 3. Утворіть доконаний вид поданих дієслів. З 5 складіть і запишіть речення.

Утворювати, починати, встановлювати, захищати, грабувати, виникати, хотіти, створювати, вирішувати, нараховувати, допомагати.

Завдання 4. Запишіть речення, ставлячи слова у потрібному відмінку.

1. Історія (боротьба) українського народу за свою свободу і незалежність.
2. Українці не хотіли жити в (неволя).
3. Щоб захищатися від (вороги), почали будувати перші „городки” – січі.
4. Це місто-фортеця стало (столиця „козацької республіки”).

5. Запорозька Січ мала уряд, котрий разом з (гетьман) керував (Січ).
6. Козацька держава спочатку підпорядковувалася (Річ Посполита).
7. Утворення (Запорозька Січ) було важливою подією в (історія України).
8. Сучасні вчені називають Запорозьку Січ початком (українська державність).

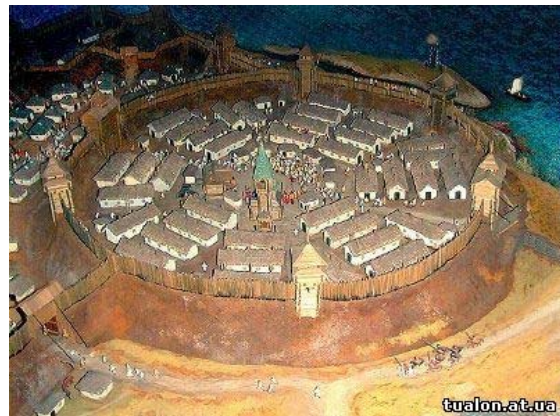
Завдання 5. Прочитайте текст.

Запорозька Січ – козацька республіка

Історія України – це історія боротьби українського народу за свою свободу й незалежність. У XV ст. Україна була поневолена внутрішньо – феодално-кріпосницьким устроєм (люди не мала власної землі, працювали й майже нічого не отримували, жодних прав), і зовнішньо – постійною турецько-татарською, польсько-литовською агресією. Волелюбні українці, які

не хотіли жити в неволі, йшли у степ, де на берегах Дніпра створювали невеликі поселення, в яких намагалися жити в мирі, єдності, самостійно вирішували всі важливі питання. Потім таких людей почали називали козаками, що у перекладі з тюркської мови означає „вільні”, „незалежні”. Козаки полювали на звірів, ловили рибу, займалися землеробством. Але татарські орди постійно нападали, грабували, брали людей у полон. Щоб захищатися від ворогів, вже на початку XVI ст. на невеликих островах почали будуватися перші „городки” – січі. Найбільшою була Запорозька Січ, розташована на острові Мала Хортиця на річці Дніпро. Козацька Січ мала міцні укріплення, біля неї були глибокі рови й високі земляні вали з гарматами, вежами, де постійно чергували озброєні козаки.

Макет Запорозької Січі

Це місто-фортеця стало столицею „козацької республіки” в кінці XV століття – першій половині XVI століття.

Запорозька Січ мала уряд, котрий разом з гетьманом, який обирався

щороку, керували Січчю. Було також власне військо, яке в кінці XVI століття нараховувало близько 15 тисяч козаків. Вищою законодавчою адміністративною та судовою владою була Військова Рада, в якій брали участь усі козаки Запорозької Січі. Її рішення вважалися думкою всього війська і були обов'язковими для виконання. Козацька держава спочатку підпорядковувалася Речі Посполитій. Але Січ мала велику політичну силу, тому Московська держава, Туреччина, Венеція, Австрія, Крим встановлюють з Січчю зв'язки.

Козаки пишуть лист турецькому султану

Утворення Запорозької Січі було важливою подією в історії України. Січ стала для українського народу могутньою силою в боротьбі проти внутрішнього поневолення (феодально-кріпосницького та національного) й зовнішнього – турецько-татарської агресії, а також допомагала формувати національну свідомість українців, без якої було б неможливим становлення у 1918 році УНР, а в 1991-му проголошення незалежності України. Сучасні вчені називають Запорізьку Січ початком створення української держави.

Завдання 6. Продовжіть речення.

1. Це місто-фортеця, яка ... .
2. Запорозька Січ мала уряд, котрий ... .
3. Вищою законодавчою владою на Січі була ... .
4. Січ була розташована на острові ... .
5. Січ стала для українців могутньою силою в боротьбі проти ... .
6. ... козацьке військо нараховувало близько 15 тисяч козаків.
7. Козацька держава спочатку підпорядковувалася ...
8. Січ мала велику політичну силу, тому ...
9. Сучасні вчені називають Запорізьку Січ ... .

Завдання 7. Напишіть простий номінативний план до тексту.

фортеця	<i>fortress</i>	козак	<i>cossack</i>
республіка	<i>republic</i>	керувати	<i>to lead</i>
уряд	<i>government</i>	на чолі	<i>at the head of</i>
гетьман	<i>hetman</i>	щорічно	<i>every year</i>

обиратися	<i>to be elected</i>	законодавчий	<i>legislature</i>
Військова Рада	<i>Council of War</i>	брати участь	<i>to take part</i>
острів	<i>island</i>	утворення	<i>creation</i>
боротьба	<i>struggle, fight</i>	проти	<i>against</i>
гніт	<i>press</i>	феодальний	<i>feudal</i>
кріпосницький	<i>serf</i>	агресія	<i>aggression</i>
героїчно	<i>heroically</i>	відстоювати	<i>to defend</i>
незалежність	<i>independence</i>	власний	<i>own, personal</i>
військо	<i>army</i>	нараховувати	<i>to count</i>
підпорядковуватися	<i>to obey</i>	відігравати роль	<i>to make a part</i>
міжнародні	<i>international</i>	поступово	<i>bit by bit</i>
значний	<i>considerable</i>	політична сила	<i>political force</i>
встановити зв'язки	<i>install contacts</i>	інтенсивно	<i>strongly</i>
виробляти	<i>to produce</i>	жодний	<i>any</i>
захищати	<i>to defend from</i>	грабувати	<i>to rob</i>
нищити	<i>to destroy</i>	виникнути	<i>appeared from</i>
потреба	<i>need, want</i>	створити	<i>to create</i>
гуманний	<i>humane</i>	формування	<i>forming</i>

3.2. Запорозькі козаки – захисники української землі

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Козак, боротьба, селянин, городянин, зброя, влада, повстання, порядок, війна, землеробство, промисел, суд, фінанси, оборона, напад, самоуправління, вуса. Захищати, воювати, помічати, жартувати.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

рідний	хаос
бідний	гірший
порядок	короткий
кращий	багатий
жорстокий	ворог
товариш	поневолений
вільний	чужий
довгий	жінка
чоловік	добрий

Завдання 3. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. Політичний центр (український народ).
2. Козаки захищали (українська земля) від (загарбники).
3. Вони мали успіх у (військові походи).
4. Запорізька Січ – центр (українські козаки).
5. Козаки були на рівні (кращі європейські армії).
6. Запорозькі козаки були (добрі друзі, вірні товариші, справжні брати).
7. Кожний, хто був на козацькій землі, вважався (вільна людина).

Завдання 4. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Запорозькі козаки – захисники української землі

В історії України Запорозька Січ має велике значення. Це символ волелюбності українців. Це місце, де селяни та бідні городяни знаходили захист від феодального та національного гніту. Звідси починалися народні повстання проти панування Польщі, проти ненависного кріпацтва. Запорозька Січ була політичним центром українського народу, мала демократичні порядки, за що її часто називають козацькою республікою.

Для кожного українця запорізький козак – символ захисника Батьківщини. Козаки захищали українські землі від турецько-татарських загарбників, часто мали успіх у військових походах в Криму і навіть дійшли до Стамбула (Константинополя). У військовій справі вони були на рівні кращих європейських армій XVII – XVIII ст.

До Січі брали чоловіків, які були віруючими, володіли зброєю, не мали родини. Жінок у Січ не допускали. Одружені козаки жили в прикордонних із Січчю районах. Крім війни козаки займалися землеробством та промислами (ловили рибу, звірів), мали власний суд, фінанси, військо, а також символи влади – прапор, булаву, печатку.

Прапор, булава, печатка

Козака одразу можна було помітити – довгі вуса, гарний „оселедець” на голові. Жорстокі до своїх ворогів, запорізькі козаки були добрими друзями, вірними товаришами, справжніми братами один одному, були веселими й дуже любили жартувати.

Кожний, хто був на козацькій землі, вважався вільною людиною, користувався землею, брав участь в самоуправлінні й повинен був зі зброєю в руках захищати свою землю від ворогів.

Козаки біля 300 років захищали народ і рідну землю від ворогів і все робили для того, щоб український народ мав свободу і свою власну державу. Багато з них віддали своє життя за рідний край і народ. Мужність і хоробрість козаків були відомі у всій Європі.

Завдання 5. Дайте відповіді на запитання.

1. Яким символом для українців є Запорозька Січ?
2. Що знаходили селяни та бідні городяни на Січі?
3. Яким центром була запорізька Січ для українців?
4. Що було основною діяльністю козаків? Чим вони ще займалися?
5. Хто міг бути козаком?
6. Чи мали козаки власний суд?
7. Які символи влади мали козаки?
8. Якими були козаки?
9. Якими вони були у військовій справі?
10. Скільки років вони захищали український народ?

Завдання 6. Утворіть словосполучення.

- Безперервний, козацький, шістнадцятий, український, спільний, вільний.
- Людина, ера, боротьба, козаки, століття, напади.

Завдання 7. Складіть речення зі словами.

Рік, діяльність, вільний, землеробство, боротьба, мета.

захист, охорона	<i>protection</i>	панування	<i>ruling</i>
бідний	<i>poor</i>	порядок	<i>order</i>
городянин	<i>citizen</i>	татарин	<i>tatar</i>

селянин	<i>villager</i>	загарбник	<i>occupant</i>
волелюбність	<i>freedom-loving</i>	успіх	<i>luck</i>
велике значення	<i>great importance</i>	помічати	<i>notice</i>
землеробство	<i>agriculture</i>	промисел	<i>trade</i>
повстання	<i>revolt, up-rising</i>	оборона	<i>protection</i>
поневолення	<i>enslavement</i>	зброя	<i>weapon</i>
об'єднуватися	<i>gather</i>	віддавати життя	<i>give own life</i>
вважатися	<i>consider</i>	вільна людина	<i>free person</i>
брати участь	<i>take part</i>	самоуправління	<i>self-government</i>

3.3. Гетьмани Запорозької Січі

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Існування, розвиток, талант, ворог, загроза, меценат, наука, культура, освіта, рішення. Міцний, видатний, успішний. Здобувати, розпочинати, віддавати, належати, ліквідувати, зраджувати.

Завдання 2. Утворіть вищий та найвищий ступінь порівняння поданих прикметників.

ЗРАЗОК: міцний – міцніший – найміцніший.

Високий, великий, головний, гарний, працьовитий, талановитий.

Завдання 3. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

найвищий	занепад
війна	правий
лівий	друг
розвиток	найнижчий
ворог	мир
міцний	слабкий

Завдання 4. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. Розпочати (війна).
2. Розкривати (талант).
3. Об'єднати (Україна).
4. Історія (України).
5. Союз з (Туреччина).
6. Розвиток (наука).

Завдання 5. Прочитайте текст.

Гетьмани Запорозької Січі

Найвищим органом влади на Січі була Військова Козацька Рада, у якій брали участь усі козаки. Рада обирала отамана або ж гетьмана. Всього за історію існування Запорозької Січі було 25 гетьманів.

Найвидатнішим українським гетьманом був Богдан Хмельницький. За його правління Україна досягла найбільшого розвитку та об'єднала всі свої історичні землі в одну міцну державу. Б. Хмельницький розпочав Визвольну війну, під час якої розкрився його талант як видатного полководця і мудрого державного діяча. Найголовнішим ворогом гетьмана Б. Хмельницького та українського народу була Річ Посполита (Польща), яка не хотіла віддавати Західну Україну. Та все ж таки, в результаті великої кількості битв, підписання угод, Б. Хмельницький об'єднав всю Україну.

З Туреччиною та Кримським ханством вів боротьбу гетьман Петро Сагайдачний. Особливо успішними були його морські походи до країн ворогів.

Петро Дорошенко також належить до видатних діячів історії України. Дорошенко спробував об'єднати Україну та ліквідувати загрозу її незалежності за допомогою союзу з Туреччиною. Але в результаті цього кілька тисяч запорожців потрапили у турецький полон.

Найбільше про українську культуру піклувався гетьман Іван Мазепа. Він був гетьманом лівобережної України за часів Петра Дорошенка, який гетьманував на правобережжі. Іван Мазепа піклувався про розвиток науки, освіти та культури. Він був великим меценатом. Відомий також як поет.

Кожний гетьман мав свої перемоги та поразки, правильні і хибні рішення. Деякі гетьмани об'єднували Україну, інші втрачали велику кількість її земель, йшли на союз з ворогами і таким чином зраджували її. Кожен з них залишив свій слід в історії української держави.

Б.Хмельницький

П. Сагайдачний

П. Дорошенко

І. Мазепа

Завдання 6. Продовжіть речення.

1. За історію існування Запорозької Січі було ... .
2. Найвидатнішим українським гетьманом був ... .
3. Б. Хмельницький розпочав ... .
4. З Туреччиною та Кримським ханством вів боротьбу ... .
5. Дорошенко спробував об'єднати Україну та ліквідувати ... .
6. Будівничим української культури називають ... .
7. Іван Мазепа піклувався про ... .
8. Іван Мазепа був великим ... .

Завдання 7. Складіть речення з поданими словами.

Тисяча, видатний діяч, піклуватися, поразка, визволяти.

Завдання 8. Випишіть основну інформацію з тексту.

таким чином	<i>in such a way</i>	угода	<i>deal</i>
найвидатніший	<i>the most prominent</i>	булава	<i>mace</i>
в часи правління	<i>at the time of government</i>	похід	<i>campaign</i>
здобувати	<i>to reach</i>	належати	<i>to belong to</i>
розвиток	<i>development</i>	ліквідувати	<i>liquidate</i>
слід	<i>sign</i>	взяти в полон	<i>to take prisoner</i>
визвольний	<i>liberation</i>	лівобережний	<i>left-bank</i>
талант	<i>talent</i>	правобережний	<i>right-bank</i>
полководець	<i>commander</i>	піклуватися	<i>to take care</i>
ворог	<i>enemy</i>	меценат	<i>patron</i>
битва	<i>battle</i>	поразка	<i>defeat</i>
зраджувати	<i>betray</i>	хибний	<i>mistaken</i>
об'єднувати	<i>to gather</i>	втрачати	<i>loose</i>

ТЕМА 4

УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

- 4.1. Україна в роки Першої світової війни.
- 4.2. Наслідки війни для України.

4.1. Україна в роки Першої світової війни

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Війна, протистояння, блок, мета, суперник, арена, армія, інтерес. Світовий, жорстокий. Претендувати, вважати, створювати, намагатися, воювати, завершуватися.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть синоніми.

мета	свій
армія	люди
власний	країна
воювати	боротьба
державна	ціль
народ	хотіти
війна	битись
бажати	військо

Завдання 3. Утворіть словосполучення.

ЗРАЗОК: політична ситуація.

- Західний , світ, європейський, політичний, новий, ворогуючий.
- Війна, ситуація, держава, земля, сторона, Україна.

Завдання 4. Прочитайте складні слова. Назвіть основи, від яких вони утворені.

ЗРАЗОК: військово-політичний → військовий + політичний.

Братовбивчий, державотворення, всенародний, багатонаціональний, чорнозем.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Україна в роки Першої світової війни

Перша світова війна почалася у липні 1914 року, а закінчилася в листопаді 1918 року. Це було протистояння двох військово-політичних блоків європейських держав – Антанти (Англія, Росія, Франція) і Троїстого союзу (Австро-Угорщина, Італія, Німеччина).

Мета війни – перерозподіл уже поділеного світу; нові землі можна було лише відвоювати у суперника. Обидва блоки претендували на українські землі.

- Німеччина вважала, що український народ не може створити власну державу, намагалася загарбати всю Україну;
- Австро-Угорщина хотіла зберегти у своєму складі Східну Галичину, Північну Буковину та Закарпаття і претендувала на Волинь і Поділля, що перебували в складі Росії.
- Росія хотіла приєднати австрійську Західну Україну по Карпатські гори (Східна Галичина, Північна Буковина).

З початком війни українські землі перетворилися на арену жорстоких воєнних дій. Українці були змушені воювати у складі російської (3,5 мільйонів чоловік) й австрійської (250 тисяч чоловік) армій за чужі інтереси і вести братовбивчу війну.

У листопаді 1918 року Перша світова війна завершилася перемогою блоку Антанта.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли була Перша світова війна?
2. Які країни брали участь у цій війні?
3. Яка була мета війни?
4. Які землі хотіла завоювати Німеччина?
5. Що бажала приєднати Росія до своєї території?
6. Чи відбувалися воєнні дії на території України?
7. Хто переміг у війні?

Завдання 7. Складіть речення з поданими словами.

Територія, держава, війна, перемога, армія, земля, воювати, суперник.

Завдання 8. Від поданих іменників утворіть прикметники.

ЗРАЗОК: Україна – український, а, е, і.
Схід, північ, Росія, військо, держава, союз, перемога, світ, армія, війна.

Завдання 9. Напишіть простий номінативний план до тексту.

протистояння	<i>confrontation</i>	об'єкт	<i>object</i>
блок	<i>coalition</i>	зазіхання	<i>encroachment</i>
союз	<i>union</i>	армія	<i>army</i>
мета	<i>aim</i>	перемога	<i>win</i>
перерозподіл	<i>redistribution</i>	суперник	<i>rival</i>

4.2. Наслідки війни для України

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Блок, перемога, втрата, фронт, подія, свідомість, діяч. Завершитися, загинути, битися, посилити, створити. Світовий, загарбницький, військовий, матеріальний, мирний.

Завдання 2. Утворіть доконаний вид поданих дієслів.

Закінчуватися, приносити, посилювати, заставляти, піднімати.

Завдання 3. До слів, поданих зліва, доберіть синоніми.

завершитися	результати
житель	боротьба
наслідки	дім
будинок	скінчитися
незалежність	мешканець
війна	самостійність

Завдання 4. Від поданих прикметників утворіть вищий та найвищий ступені порівняння. Запишіть їх.

ЗРАЗОК: страшний – страшніший – найстрашніший.
Швидкий, головний, давній, довгий, старий, важкий, голодний.

Завдання 5. Утворіть словосполучення.

ЗРАЗОК: війна, світовий → світова війна.
• Загарбницький, мирний, матеріальний, військовий, національний.
• Блок, жителі, характер, рух, втрати.

Завдання 6. Прочитайте текст.

Наслідки війни для України

Перша світова війна мала загарбницький характер для обох військових блоків – Троїстого союзу та Антанти. У листопаді 1918 року Перша світова війна завершилася перемогою блоку Антанта.

Війна, що тривала 4 роки, принесла Україні великі людські та матеріальні втрати.

Наслідки війни для України були такі:

- загинуло понад 1,5 мільйона мирних жителів та українців-військових, які билися по обидва боки фронту;
- економіка на українських землях була зруйнована;
- було також зруйновано багато шкіл, бібліотек, будинків культури, лікарень;
- події Першої світової війни посилили національний рух в Україні – як в Західній, так і в Східній. Війна розбудила національну свідомість українців. Діячі національного руху в Галичині ще з кінця XIX століття створили ідею незалежності українських земель.

Завдання 7. Продовжіть речення.

1. Перша світова війна почалася ... .
2. Війна завершилася перемогою ... .
3. Війна тривала ... .
4. Війна принесла Україні ... .
5. Було зруйновано ... .
6. Події Першої світової війни посилили ... .
7. Ще з кінця XIX століття діячі національного руху в Галичині ... .

Завдання 8. Напишіть речення з поданими словами.

Перемога, поразка, століття, незалежність, подія, тривати, фронт, руйнувати.

Завдання 9. Поставте 5 запитань до тексту. Запишіть їх у зошит.

наслідок	<i>consequence</i>	подія	<i>event</i>
свідомість	<i>mind</i>	національний рух	<i>national movement</i>
мирний	<i>peaceful</i>	посилювати	<i>to rein force</i>
фронт	<i>front</i>	економіка	<i>economy</i>
зруйнований	<i>destroyed</i>	створювати	<i>to create, to make</i>
характер	<i>character</i>	завершуватися	<i>to be over</i>
тривати	<i>to continue</i>	втрата	<i>loos</i>
розорення	<i>destruction</i>	житель	<i>inhabitant</i>

ТЕМА 5

УКРАЇНА У СКЛАДІ СРСР

- 5.1. Становище України у складі СРСР (20-30-ті роки).
- 5.2. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні.
- 5.3. Україна в роки Другої світової війни.

5.1. Становище України у складі СРСР (1920-1930-ті роки)

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Період, репресія, розстріл, концтабір, голодомор, диктатура, існування, рівень, суверенність, ознака, суспільство, інтелігенція, в'язниця, біда. Падати, втрачати, контролювати, вбивати.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть антоніми.

чорний	смерть
втратити	радість
біда	мало
життя	білий
багато	знайти
швидко	демократія
диктатура	повільно

Завдання 3. Від поданих іменників утворіть прикметники.

ЗРАЗОК: страх – страшний, а, е, і.

Громада, політика, жах, життя, військо, партія, голод, суспільство.

Завдання 4. Утворіть dokonаний вид поданих дієслів.

ЗРАЗОК: примушувати – примусити.

Забороняти, створювати, втрачати, сідати, отримувати, допомагати.

Завдання 5. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Становище України у складі СРСР (1920-1930-ті роки)

Союз Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) або Радянський Союз – соціалістична федеративна держава, яка існувала у 1922-1991 роках

у східній Європі, центральній та північній Азії. Єдиною легальною партією була Комуністична партія Радянського Союзу, усі інші були заборонені.

20-30-ті роки ХХ століття – це „чорні роки” в історії України. Це період страшних репресій, розстрілів, концтаборів, голодомору.

Громадське й політичне життя в Україні було жахливим. Йосиф Сталін створив свою диктатуру. Мала право на існування лише одна партія – комуністична. Життєвий рівень населення швидко падав.

У цей період всі республіки СРСР і в тому числі Україна втратили свою суверенність. Й. Сталін та Комуністична партія фактично контролювали усе суспільство України.

У цей час велика частина української інтелігенції та військових діячів були вбиті, розстріляні або сиділи у в'язницях через свої політичні погляди, які відрізнялися від політики Й. Сталіна та комуністичної партії.

У 20-30-ті роки ХХ століття в Україні було два голодомори, а потім ще й третій у 1947 році. Усі голодомори відбувалися в часи радянської влади й основна їх причина – непродумана аграрна політика партійного радянського керівництва. Від голоду загинули мільйони людей. Вся інформація про події в Україні була прихована від інших держав, тому ніякої допомоги українське суспільство у своїй біді не отримало.

СРСР

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Як називають 20-30-ті роки ХХ століття в історії України?
2. Яким було життя в Україні?
3. Хто утворив свою диктатуру?
4. Яка партія мала право на існування?

5. Що сталося з українською інтелігенцією?
6. Чому в Україні були голодомори?
7. Чому інші країни не допомогли Україні в цій біді?

Завдання 7. Знайдіть у тексті слова, взяті в знахідному відмінку. Запишіть їх у зошит.

Завдання 8. Продовжіть речення.

1. 20-30-ті роки ХХ століття – це „чорні роки” в історії ... .
2. Й. Сталін утворив ... .
3. Мала право на існування лише одна партія – ... .
4. Велика частина української інтелігенції та військових діячів були ... .
5. Україна пережила два ... .
6. Основною причиною голодоморів стала ...

Завдання 9. Напишіть простий номінативний план до тексту. Прекажіть текст за планом.

історія	<i>history</i>	ознака	<i>feature</i>
репресія	<i>repression</i>	контроль	<i>control</i>
розстріл	<i>shooting</i>	інтелігенція	<i>intellectuals</i>
громадський	<i>social</i>	діяч	<i>military figure</i>
політичний	<i>political</i>	вбитий	<i>killed</i>
жахливий	<i>terrible</i>	рівень життя	<i>standard of life</i>
диктатура	<i>dictatorship</i>	в'язниця	<i>prison</i>

5.2. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Чорнозем, пояснення, партія, політика, мета, збіжжя, розвиток, правитель, відбудова, промисловість. Голодувати, забирати, продовжувати, вилучати, організовувати, примушувати, гинути, становити, вивозити.

Завдання 2. Від поданих дієслів утворіть та запишіть просту форму майбутнього часу.

ЗРАЗОК: мати – матиме.

Голодувати, продовжувати, вилучати, організовувати, примушувати, втрачати, становити.

Завдання 3. Утворіть доконаний вид поданих дієслів.

ЗРАЗОК: забирати – забрати.

Продовжувати, вилучати, організовувати, примушувати, гинути, втрачати.

Завдання 4. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Голодомор 1932-1933 рр. в Україні

40 % найкращого у світі чорнозему знаходиться в Україні, але, незважаючи на це, український народ тричі у ХХ столітті голодував. Єдине пояснення цьому – злочинна аграрна політика Комуністичної партії, що мала на меті забрати збіжжя з села для розвитку і відбудови промисловості. Замість допомоги людям, що голодували, радянські правителі й надалі продовжували вилучати зерно на селі.

Голодомор 1932-1933 років – це був справжній голодомор, який організувала Комуністична партія та її керівництво на чолі зі Сталіним. Його метою було – примусити українських селян іти до колгоспів. Жодних природних причин він не мав. У селян вилучалися всі їстівні запаси і вони масово гинули від голоду. Втрати від голодомору 1932-1933 років становили для України, як вважають більшість істориків, від 7 до 10 мільйонів чоловік. Весною 1933 року від голоду вмирало 17 чоловік щохвилини, 1000 щогодини і майже 25 тисяч щоденно. Інформація про голод була прихована, і ніякої допомоги від зарубіжних країн не було. У той час, коли голодне населення України масово гинуло, хліб вивозився у дружні СРСР країни: Польщу, Чехословаччину, Румунію, Францію, Фінляндію.

День пам'яті жертв голодомору і політичних репресій відзначають в Україні кожний рік в четверту суботу листопада. 14 травня 2003 року Верховна Рада України визнала голодомор 1932-33 років актом геноциду проти українського народу, який був спеціально організований сталінським режимом.

Карта областей України, які постраждали найбільше від голодомору, складена незалежними західними аналітиками

Завдання 5. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. В (Україна) є багато чорнозему.
2. Причина голодомору – злочинна аграрна політика (Комуністична партія).
3. Держава (люди) зовсім не допомагала, а навпаки, забирала все, що в них було.
4. Метою Сталіна було примусити (українські селяни) іти до колгоспів.
5. Селяни масово гинули від (голод).
6. Під час голодомору загинуло від (7 до 10 мільйони) (люди).
7. Допомоги від (зарубіжні країни) не було.
8. Хліб вивозився у дружні СРСР країни: (Польща, Чехословаччина, Румунія, Франція, Фінляндія).

Завдання 6. Продовжіть речення. Використовуйте інформацію з тексту.

1. Причиною голодомору була ... .
2. Комуністична партія мала на меті ... .
3. Інформація про голод була прихована ... .
4. Від зарубіжних країн ... .
5. Хліб з України вивозився у ... .
6. Втрати від голодомору для України становили ... .

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке чорнозем?
2. Хто такий Сталін?
3. Яка партія організувала голод в Україні?
4. Чому селяни масово гинули?
5. У яких роках був голодомор?
6. Куди відправляли хліб з України?
7. Причини голодомору були природні чи штучно створені?

Завдання 8. Напишіть речення з поданими словами.

Голодомор, вилучати, колгосп, збіжжя, політика, чорнозем, тричі, втрата.

голодомор	<i>famine</i>	промисловість	<i>industry</i>
пояснення	<i>explaining</i>	правитель	<i>ruler</i>
злочинний	<i>criminal</i>	вилучати	<i>to impress</i>
політика	<i>politic</i>	зерно	<i>grain</i>
збіжжя	<i>bread</i>	керівництво	<i>leadership</i>
відбудова	<i>rebuilding</i>	колгосп	<i>collective farm</i>
втрата	<i>loose</i>	запас	<i>reserve</i>

5.2. Україна в роки Другої світової війни

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Вплив, доля, людство, республіка, склад, втрата, фронт, окупант, режим, насильство, терор, перукарня, напис, телеграф, страта, експонат, визволення, етап, перехід. Фізичний, моральний, публічний, мирний. Загинути, забороняти, користуватися, влаштовувати, грабувати, вивозити, визволяти.

Завдання 2. Утворіть від іменників прикметники.

ЗРАЗОК: Україна – український; -а, -е; -і.

Воїн, людина, фізика, мораль, місто, публіка, мир, фрукт.

Завдання 3. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. У (Друга світова війна) брала участь 61 країна.
2. З приходом в (Україна) нацистських окупантів було встановлено жорстокий режим.
3. Терор фізичний супроводжувався (моральний терор).
4. (Мирне населення) заборонялося користуватися залізницею, міським транспортом, поштою, телеграфом, аптекою.
5. (Люди) вивозили на роботу до (Німеччина).

Завдання 4. Прочитайте словосполучення з числівниками.

61 країна, 80 % населення, 40 країн, з 22 червня 1941 по жовтень 1944 року, 110 мільйонів, 50-55 мільйонів, 27 мільйонів, з 1944 року, 28 жовтня 1944.

Завдання 5. Прочитайте текст.

Україна в роки Другої світової війни

Друга світова війна мала великий вплив на долю людства. В ній брала участь 61 країна (80 % населення Землі), серед них і Українська республіка, що входила до складу Радянського Союзу. Военні дії відбувалися на територіях 40 країн. 40 місяців – з 22 червня 1941 по жовтень 1944 року – війна проходила на території України. По всьому світі воювало 110 мільйонів чоловік. 50-55 мільйонів чоловік – загальні людські втрати, з яких загинуло на фронтах 27 мільйонів.

Коли в Україну прийшли окупанти, то на території держави розпочався режим насильства й терору. Територія України була поділена окупантами. Терор фізичний супроводжувався моральним терором. На магазинах, ресторанах, перукарнях висіли написи: „Тільки для німців”, „Українцям вхід заборонено”. Мирному населенню забороняли користуватися залізницею, міським транспортом, поштою, телеграфом, аптеками. Були зачинені школи. Влаштовувалися публічні страти. Людей вивозили на роботи в Німеччину. Окупанти пограбували в Україні сотні музеїв, бібліотек, будинків творчості тощо. Експонати вивозилися до Німеччини, так само як чорнозем і фруктові дерева.

З 1944 року розпочалося визволення території України. Воно проходило в декілька етапів і 28 жовтня 1944 року вся територія України була визволена від ворога. Почався перехід до мирного життя.

Ялтинська конференція: Черчіль, Рузвельт та Сталін

Воєнні дії відбувалися на суші, в повітрі і на воді

Завдання 6. Поставте 5 запитань до тексту.

Завдання 7. Знайдіть та випишіть з тексту антоніми до поданих слів.

Малий, мир, тил, входити, фізичний, воєнний, сільський, друг, вихід.

Завдання 8. Перекажіть текст „Україна в роки Другої світової війни”.

війна	<i>war</i>	фронт	<i>front</i>
вплив	<i>influence</i>	окупант	<i>invader</i>
доля	<i>fate</i>	режим	<i>regime</i>
людство	<i>mankind</i>	брати участь	<i>take part</i>
населення	<i>population</i>	серед них	<i>among them</i>
входити до складу	<i>be a member of</i>	воювати	<i>fight</i>
збройні сили	<i>armed forces</i>	терор	<i>terror</i>
ворог	<i>enemy</i>	насильство	<i>violence</i>
загальний	<i>general</i>	загинути	<i>be killed</i>
втрата	<i>loss</i>	страта	<i>execution</i>
чорнозем	<i>black earth</i>	експонат	<i>exhibit</i>
супроводжуватися	<i>be accompanied by</i>	телеграф	<i>telegraph</i>
перукарня	<i>barber</i>	забороняти	<i>forbid</i>
користуватися	<i>use</i>	залізниця	<i>railway</i>
грабувати	<i>rob</i>	будинок творчості	<i>the house of creation</i>
визволення	<i>liberation</i>	перехід	<i>transition</i>

ТЕМА 6

ПРОГОЛОШЕННЯ Й РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ

- 6.1. Демократичні перетворення в СРСР та їх вплив на національний і політичний рухи в Україні.
- 6.2. Проголошення незалежності української держави.

6.1. Демократичні перетворення в СРСР та їх вплив на національний і політичний рухи в Україні

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Спроба, шлях, переворот, причина, бажання, порядок, розгром, демократія, наказ, наслідок, падіння, авторитет, розпад. Монопольний, головний. Розвалюватися, намагатися, зберігати, рятувати, вводити, планувати, відновлювати.

Завдання 2. Від поданих прикметників утворіть вищий та найвищий ступені порівняння. Запишіть їх.

ЗРАЗОК: могутній – могутніший – наймогутніший.
Старий, слухняний, великий, новий, важкий, сильний, гарний.

Завдання 3. Слова в дужках поставте у правильній формі.

1. Зберегти (держава).
2. Зробити (спроба).
3. Причина (переворот).
4. Жити в (Москва).
5. Приїхати до (Київ).
6. Населення (місто).
7. Зупинити (процес).

Завдання 4. Від поданих дієслів утворіть форми доконаного виду.

ЗРАЗОК: починати – почати.
Зберігати, робити, рятувати, повертатися, вводити, зупиняти, відновлювати, виконувати, падати.

Завдання 5. Прочитайте словосполучення з числівниками.

3 1990 року, 21 серпня 1991 року, у 1991 році, 24 серпня 1991 року.

Завдання 6. Утворіть словосполучення.

ЗРАЗОК: могутній, держава – могутня держава.

Комуністичний, населення, монопольний, державний, останній, суверенітет, введення.

Партія, переворот, влада, республіка, спроба, війська, Москва.

Завдання 7. Прочитайте текст.

Демократичні перетворення в СРСР та їх вплив на національний і політичний рухи в Україні

З 1990 року Радянський Союз почав розвалюватися. Президент СРСР Михайло Горбачов намагався **зберегти** колись могутню державу. 19-21 серпня 1991 року частина Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС) зробила останню спробу врятувати СРСР і свою монопольну владу шляхом державного перевороту.

Головна причина перевороту – бажання зберегти СРСР як єдину державу, повернутися до старих комуністичних порядків. У **Москву** були введені війська. Комуністична партія планувала спочатку нейтралізувати Україну, а після розгрому демократії в Росії ввести війська до Києва, Львова, Донецька, Харкова та деяких інших міст, ліквідувати суверенітет республіки.

Війська та населення Москви зупинили **переворот**. Спроба відновити комуністичні порядки в СРСР не вдалася. **Суспільство** більше не бажало виконувати накази партії.

Головні наслідки перевороту:

- падіння авторитету Комуністичної партії;
- розпад СРСР.

Завдання 8. Відредагуйте речення.

1. Президент СРСР М. Горбачов намагався зберегти незалежність України.
2. 19-21 серпня 1991 відбулися вибори до Верховної Ради УРСР.
3. Головна причина перевороту – бажання зберегти Україну як єдину державу.
4. У Вінницю були введені війська.
5. Війська та населення Москви розпочали переворот.
6. Суспільство бажало виконувати накази партії.

Завдання 9. Поставте запитання до виділених у тексті слів.

початок	<i>start</i>	переворот	<i>revolution</i>
президент	<i>president</i>	шлях	<i>way</i>
могутній	<i>strong</i>	військо	<i>army</i>
спроба	<i>try</i>	влада	<i>power</i>
монопольний	<i>monopolistic</i>	авторитет	<i>authority</i>

6.2. Проголошення незалежності української держави

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Етап, державотворення, вибори, крок, декларація, принцип, розвиток, основа, створення, боротьба, право, подія, засідання, арена, голосування, акт. Приймати, ставати, мріяти, проголошувати, підтримувати.

Завдання 2. Утворіть від іменників прикметники.

ЗРАЗОК: історія – історичний.

Незалежність, держава, світ, радість, народ, суспільство, наука.

Завдання 3. Прочитайте складні слова. Назвіть основи, від яких вони утворені. Утворіть словосполучення з даними словами й запишіть їх.

ЗРАЗОК: державотворення — держава + творення.

Всенародний, п'ятирічний, законодавство, багатопартійність.

Завдання 4. Подані слова поставте у родовому, знахідному та місцевому відмінках однини.

Україна, держава, місто, вулиця, світ, територія, культура, шлях, кордон, незалежність.

Завдання 5. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Проголошення незалежності української держави

У 1990 році в Україні розпочався перший етап державотворення після виборів до Верховної Ради УРСР (Української Радянської Соціалістичної Республіки).

Першим кроком до незалежності України стала Декларація про державний суверенітет, яка була прийнята 16 липня 1990 року. У ній Верховна Рада вказала основні принципи суверенітету та шляхи розвитку української держави. Декларація стала юридичною основою створення держави.

Населення України давно мріяло про незалежність від СРСР. Впродовж всієї історії Україна постійно вела боротьбу з різними країнами (з Туреччиною, Польщею, Росією, Литвою) за право називатися незалежною. Та сталася ця подія лише в 1991 році.

24 серпня 1991 року на засіданні Верховної Ради України було проголошено незалежність України. З цього часу починається становлення незалежної української держави у світі.

Народ України з радістю зустрів цю подію й на всенародному голосуванні підтримав Акт проголошення незалежності України.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли розпочався перший етап державотворення в Україні?
2. Що було прийнято 16 липня 1990 року?
3. Чому населення України мріяло про незалежність від СРСР?
4. Коли і де було проголошено незалежність України?
5. Коли починається становлення незалежної української держави?
6. За що Україна постійно вела боротьбу з іншими країнами?

Завдання 7. Напишіть речення з поданими словами.

Перший, історія, радість, подія, боротьба, зустріч, суверенітет, державотворення.

Завдання 8. Доповніть речення.

1. Після виборів до Верховної Ради УРСР в Україні розпочався ... .
2. Декларація про державний суверенітет стала ... .
3. У ... Верховна Рада намітила шляхи розвитку української держави.
4. Населення України вже давно мріяло про ... .
5. Україна стала незалежною ... .
6. Народ України ... підтримав Акт проголошення незалежності України.

Завдання 9. Випишіть з тексту основну інформацію .

державотворення	set up a state	основа	basic
крок	step	юридичний	judicial
незалежність	independence	проголошення	proclaiming
декларація	declaration	основоположний	fundamental

ТЕМА 7

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

- 7.1. Влада й політика. Розподіл влади в демократичній державі. Політичні партії в Україні.
- 7.2. Конституція України.
- 7.3. Зовнішня політика в Україні.

7.1. Влада й політика. Розподіл влади в демократичній державі. Політичні партії в Україні

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Влада, правління, термін, законодавство, громадянин, депутат, закон, уряд, суд, партія, блок, група, самостійність, відновлення. Суверенний, президентський, виконавчий, законодавчий, загальний, політичний, колишній. Обиратися, виконуватися, складатися, приймати, започатковувати, з'являтися, виступати (за).

Завдання 2. Утворіть від поданих іменників прикметники.

ЗРАЗОК: держава – державний; -а, -е, -і.

Президент, законодавство, суд, незалежність, партія, народ, політика, громадянин.

Завдання 3. Слова в дужках поставте у правильній формі.

1. Законодавство (Україна).
2. Глава (держава).
3. Володіти (національна мова).
4. Обиратися (народ).
5. Належати (парламент).
6. Реалізація (закони).
7. Складатися з (450 депутатів).
8. Не менше (7 роки).
9. Під час (загальні вибори).
10. Розділити на (дві групи).

Завдання 4. Утворіть вищий та найвищий ступені порівняння прикметників.

Зразок: старий – старіший – найстаріший.

Головний, молодий, малий, високий, працьовитий, впевнений, сучасний.

Завдання 5. Утворіть словосполучення.

ЗРАЗОК: суверенний, держава → суверенна держава.

- Президентський, політичний, п'ятирічний, загальний, державний, верховний.
- Влада, республіка, вибори, суд, термін, блок.

Завдання 6. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Влада й політика. Розподіл влади в демократичній державі. Політичні партії в Україні

Україна – це суверенна держава, що має свою територію, вищі й місцеві органи державної влади (Верховну Раду й місцеві Ради), уряд, Державний прапор, Національний герб і Національний гімн.

Форма правління – президентська республіка. Президент – глава держави, він також глава виконавчої влади. Президент обирається народом під час загальних виборів на п'ять років. Його не можна обирати більше, ніж на два терміни. За законом України Президент не може бути молодшим за 35 років, він повинен жити в країні не менше 10 років, бути громадянином України і володіти національною мовою.

Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року, в державі започатковано багатопартійність, з'явилося багато партій – праві, ліві, центристи, крайні ліві, крайні праві.

Зараз в Україні існує понад 300 політичних партій та блоків. Найвідоміші з них: Наша Україна, Батьківщина, Народний Рух України, Соціалістична партія України, партія Регіонів та інші.

Однак всі ці партії на сьогодні можна розділити на дві групи :

- партії, які виступають за самостійність України;

- партії, що виступають за ту чи іншу форму відновлення колишнього СРСР.

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Яка форма правління в Україні?
2. Які обов'язки виконує Президент?
3. Хто обирає Президента?
4. На скільки років обирається Президент?
5. Які вимоги до кандидата в Президенти України?
6. Скільки депутатів входить до складу Верховної Ради?
7. Хто приймає закони України?
8. Скільки політичних партій існує зараз в Україні?
9. На які дві групи можна розділити українські політичні партії?

Завдання 8. Знайдіть та випишіть з тексту синоніми та антоніми до поданих слів.

Синоніми: парламент, незалежний, країна, минулий, володіти.

Антоніми: нижчий, менше, старший, правий, залежність, сучасний.

Завдання 9. Перекажіть текст „Влада і політика. Розподіл влади в демократичній державі. Політичні партії в Україні”.

Завдання 10. Напишіть текст „Влада у моїй країні” (8-10 речень).

влада	<i>power</i>	термін	<i>term</i>
вибори	<i>elections</i>	парламент	<i>parliament</i>
уряд	<i>government</i>	депутат	<i>member of the parliament</i>
глава держави	<i>the head of the state</i>	виконувати	<i>to fulfil</i>
виконавча влада	<i>executive power</i>	система	<i>system</i>
законодавча влада	<i>legislative power</i>	орган влади	<i>The organ of power</i>
судова влада	<i>judicial power</i>	суд	<i>court</i>
партія	<i>party</i>	відновлення	<i>revival</i>
проголошення	<i>proclaiming</i>	самостійність	<i>independence</i>

7.2. Конституція України

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Конституція, закон, сила, основа, подія, етап, цінність, положення, принцип, право, кордон. Основний, вищий, юридичний, соціальний, закономірний.

Завдання 2. До слів, поданих зліва, доберіть синоніми.

державна	період
центр	люди
народ	воля
свобода	країна
етап	середина
основний	головний

Завдання 3. Від поданих дієслів утворіть форми доконаного виду.

Приймати, розв'язувати, відповідати, утворювати, порушувати, запитувати.

Завдання 4. Від поданих прикметників утворіть вищий та найвищий ступені порівняння. Запишіть їх.

ЗРАЗОК: високий – вищий – найвищий.

Важливий, рівний, великий, цікавий, мудрий, сильний, міцний, цінний.

Завдання 5. Утворіть словосполучення.

- Судовий, Конституція, основний, найважливіший, неподільність, зовнішній.
- Україна, політика, закон, положення, влада, територія.

Завдання 6. Прочитайте текст. Готуйтеся відповідати на запитання.

Конституція України

Конституцію України було прийнято 28 червня 1996 року. Вона має 15 розділів, 161 статтю. Конституція України – це основний закон держави, який має вищу юридичну силу. Усі закони приймаються на її основі. Прийняття Основного Закону суверенної Української держави –

велика подія, надзвичайно важливий етап утвердження української держави.

У центрі уваги Конституції – людина як найвища соціальна цінність, її права і свободи та їх гарантії.

Найважливіші положення та принципи Конституції:

- суверенітет (право українського народу самостійно розв'язувати свої зовнішні і внутрішні справи);
- незалежність як зовнішній суверенітет (непорушність кордонів, недоторканність і неподільність території, самостійна зовнішня політика);
- правова держава (рівність усіх членів суспільства перед законом, постійний розвиток прав та свобод людини);
- поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову.

Прийняття Конституції України стало закономірним етапом державотворення в Україні. Вона стала основою всієї юридичної системи держави, необхідним фактором становлення незалежної, правової, демократичної, соціальної держави.

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли було прийнято сучасну Конституцію України?
2. Що таке Конституція?
3. Для країни важливо мати Конституцію? Чому?
4. Чи є інформація про права та обов'язки іноземців в Конституції України?
5. Що стоїть у центрі уваги Конституції?

Завдання 8. Відредагуйте речення.

1. Конституцію України було прийнято 28 червня 1896 року.

2. На основі Акту проголошення незалежності приймаються усі закони України.
3. Усі члени суспільства не рівні перед законом.
4. Суверенітет – це право народу розв’язувати свої зовнішні і внутрішні справи з допомогою інших країн.
5. В Україні влада поділяється на виконавчу і законодавчу.

Завдання 9. *Напишіть простий номінативний план до тексту. Перекажіть текст.*

конституція	<i>constitution</i>	подія	<i>event</i>
сесія	<i>session</i>	етап	<i>stage</i>
розділ	<i>part</i>	утвердження	<i>statement</i>
стаття	<i>article</i>	цінність	<i>value</i>
закон	<i>law</i>	право	<i>right</i>
юридична сила	<i>judicial power</i>	свобода	<i>freedom,</i>
основа	<i>basic</i>	гарантія	<i>guaranty</i>
положення	<i>regulation</i>	принцип	<i>principle</i>

7.3. Зовнішня політика в Україні

Завдання 1. *Прочитайте слова та з’ясуйте їх значення.*

Пріоритет, співробітництво, зв’язок, галузь, відносини, співпраця, право, організація, напрям, процес, суб’єкт, роззброєння, потужність, арсенал. Рівноправний, взаємовигідний, справедливий, міжнародний, авторитетний, повноправний, ядерний, стратегічний, впливовий.

Завдання 2. *Доберіть антоніми до поданих слів.*

Об’єкт, найближчий, зовнішній, справедливий, роззброєння, добровільно, широкий, схід.

Завдання 3. *Прочитайте аббревіатури, з’ясуйте, що вони означають.*

ЗРАЗОК: СНД – співдружність незалежних держав.

ЄС, НАТО, ООН, РЄ, ВНТУ, ВДПУ.

Завдання 4. Утворіть dokonаний вид поданих дієслів.

Виступати, утверджувати, здобувати, докладати, проводити, відмовлятися, розвивати.

Завдання 5. Від поданих прикметників утворіть вищий та найвищий ступені порівняння. Запишіть їх.

ЗРАЗОК: близький – ближчий – найближчий.

Справедливий, авторитетний, активний, потужний, впливовий, культурний.

Завдання 6. Утворіть словосполучення.

- Дружній, повоєнний, міжнародний, ядерний, стратегічний, культурний, права.
- Зв'язки, відносини, людина, порядок, роки, партнер, арсенал.

Завдання 7. Прочитайте текст.

Головні пріоритети зовнішньої політики України:

- економічні, політичні та культурні зв'язки з країнами Європи;
- співробітництво з країнами світу у галузі прав людини;
- дружні відносини з найближчими сусідами;
- розвиток співробітництва з країнами Азії (Китаєм, Пакистаном) та Африки.

Україна виступає за рівноправні й взаємовигідні зв'язки з усіма країнами, за встановлення справедливого міжнародного порядку. У 1995 році Україна вступила до Ради Європи – авторитетної міжнародної організації, що була створена у повоєнні роки з метою утвердження прав людини.

Основні напрями зовнішньої політики України:

- участь у загальноєвропейському процесі; співпраця з державами Європейської співдружності та НАТО;
- співробітництво з державами-сусідами;
- активна участь у діяльності ООН та інших міжнародних організаціях.

Україна стала повноправним суб'єктом європейського та світового співтовариства, здобула міжнародні гарантії безпеки, уклала договори про дружбу і співробітництво з усіма сусідніми державами.

Українці показали світові приклад ядерного роззброєння, добровільно відмовилися від ядерного арсеналу (третього за потужністю у світі) .

Молода українська держава намагається розвивати політичні, економічні та культурні відносини з країнами Західної Європи, країнами-сусідами та стратегічним партнером на сході – Росією. Україна – визнана у світі держава, член-засновник найвпливовішої у світі організації – ООН.

Завдання 8. Продовжіть речення.

2. Україна підтримує ... зв'язки з країнами Європи.
3. ... Україна вступила до Ради Європи.
4. Рада Європи була створена ...
5. Україна бере активну участь у ... .
6. Ми добровільно відмовилися від ...
7. Україна – член-засновник найвпливовішої у світі організації – ... .

Завдання 9. Складіть простий номінативний план до тексту.

зовнішня політика	<i>foreign policy</i>	розвиток	<i>develop</i>
пріоритет	<i>priority</i>	сусід	<i>neighbor</i>
зв'язок	<i>influence</i>	рівноправний	<i>equal</i>
співробітництво	<i>cooperation</i>	вигідний	<i>profitable</i>
галузь	<i>branch</i>	справедливий	<i>just, fair</i>
масштаб	<i>scale</i>	порядок	<i>order</i>
відносини	<i>contacts</i>	організація	<i>organization</i>
участь	<i>participation</i>	процес	<i>process</i>
співпраця	<i>support</i>	співдружність	<i>community</i>
безпека	<i>safety</i>	ядерне роззброєння	<i>nuclear disarmament</i>
арсенал	<i>arsenal</i>	партнер	<i>partner</i>

ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Завдання 1. Прочитайте текст. Слова, що стоять у дужках, поставте в потрібній формі.

Славетні українці

Багата славетними іменами та подіями українська історія. (Наші національні символи) є перші київські князі та їхні нащадки: княгиня Ольга, князі Святослав (захищав територію держави Київської Русі від нападників, був гарним воїном), Володимир Великий (прийняв християнство), Ярослав Мудрий (першим почав будувати храми, собори, школи, бібліотеки), літописець Нестор, а в часи ближчі – славні козацькі гетьмани, які боролись за незалежність українського народу, – Богдан Хмельницький, Петро Сагайдачний, Дмитро Вишневецький, Іван Мазепа та інші.

В (Україна) працюють учені, яких знає весь світ. Назвемо хоча б найвідоміші імена.

(Гордість) України є сучасні літаки „Антей”, „Руслан”, „Мрія”. Їх розробило конструкторське бюро (Олег Антонов). Це від його імені українські літаки називаються „Анами”.

В Україні добре знають (Євген Патон). Його ім'ям названо міст через Дніпро, що знаходиться в (Київ). Син Євгена Патона – Борис Патон також працює в (галузь) металургії. Його наукові дослідження заклали основи космічного зварювання. Ось які славетні академіки, батько і син.

(Багато людей) врятовано життя завдяки (наукові праці) академіка Миколи Амосова. В інституті, який він створив, проводять найскладніші операції на (серце).

Крім науковців Україна також відома своїми письменниками, композиторами та спортсменами. Найвідоміші серед них: письменники Тарас Шевченко, Михайло Коцюбинський, Леся Українка; боксери брати Клички, футболіст Андрій Шевченко; композитори Микола Лисенко, Микола Леонтович.

Ми назвали тільки деяких учених, що прославили (українська наука, культура та мистецтво).

Княгиня Ольга

Олег Антонов

Микола Амосов

Володимир Великий

Іван Мазепа

Андрій Шевченко

Ярослав Мудрий

Євген і Борис Патони

Брати Клички

Петро Сагайдачний

АН-2

Завдання 3. Прочитайте основну інформацію з опрацьованих вами текстів.

1. В 9-12 століттях Київ був столицею могутньої держави Київської Русі.
2. Християнська релігія не відразу була прийнята народом, тому багато років в державі існувало дві релігії.
3. Саме в цей період в Києві з'явилися Золоті Ворота та чудовий Софійський собор.
4. Україна – це суверенна держава, що має свою територію, органи державної влади, уряд, Державний прапор, Національний герб і Національний гімн.
5. У 1995 році Україна вступила до Ради Європи – авторитетної міжнародної організації.
6. Козацька держава підпорядковувалася Речі Посполитій.
7. Кожний, хто був на козацькій землі, вважався вільною людиною, користувався землею, брав участь в самоуправлінні.
8. Кожний гетьман мав свої перемоги та поразки, правильні і хибні

- рішення.
9. Головна причина путчу – бажання зберегти СРСР як єдину державу, повернутися до старих комуністичних порядків.
  10. З цього часу починається становлення незалежної української держави.
  11. Це період страшних репресій, розстрілів, концтаборів, голодомору.
  12. У селян забирали всі запаси їжі і вони помирили від голоду.
  13. Загибло 50-55 мільйонів чоловік, з них на фронтах – 27 мільйонів.
  14. Мета війни – перерозподілити всі землі, а це можна було зробити тільки за допомогою війни.
  15. У війні, що тривала 4 роки, Україна втратила дуже багато людей та була повністю зруйнована економіка країни.
  16. Україна – це східноєвропейська країна.
  17. Іноземці повинні поважати та дотримуватися Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України.
  18. В Україні – 24 області.
  19. 75 % громадян – українці, 21 відсоток населення – росіяни, 4 % населення – інші національності.
  20. Місто назвали на ім'я старшого брата – Кия.
  21. Українці – це східнослов'янський народ.
  22. Ще не вмерла України і слава, і воля...

Завдання 4. Дайте відповіді на запитання.

1. Яке місце за кількістю населення серед європейських країн займає Україна?
2. Які права та обов'язки іноземних громадян в Україні?
3. В який період існувала могутня держава Київська Русь?
4. Який князь прийняв християнство на Русі?
5. Як називалася „козацька республіка”?
6. Хто очолював Запорізьку Січ?
7. Коли розпочалася та закінчилася Перша світова війна?
8. Яка трагедія сталася в Україні у 1932-1933 роках?
9. Коли розпочалася та закінчилася Друга світова війна?
10. Коли Україна стала незалежною?
11. Які органи влади є в Україні?
12. До складу яких міжнародних організацій входить Україна?

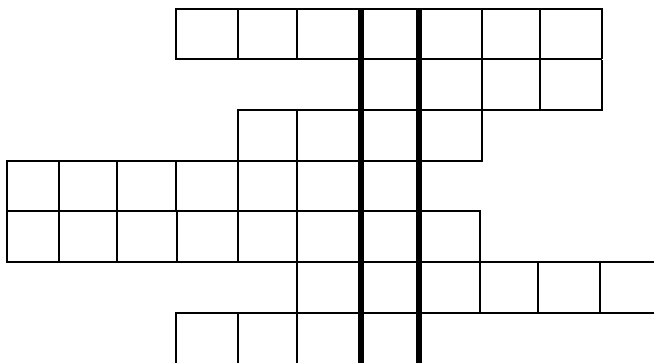
Завдання 5. Складіть речення.

1. Жителі, в, жити, а, міста, міський, села, сільський, у.
2. Становити, Київ, люди, населення, 3, мільйони.
3. Символіка, кожний, країна, свій, мати.

4. Гостинність, народ, у, свій, та, світ, відомий, щедрість, весь, Україна.
5. Та, відіграти, в, східні, інші, слов'янські, великий, роль, слов'яни, історія, народи, Київська Русь.
6. Від, і, оборона, турки, мета, головний, безперервні, козацтво, напади, татари.
7. Бути, Україна, громадський, в, важкий, життя, і, політичний.
8. 300, зараз, блоки, понад, в, партії, та, існувати, політичні, Україна.

Завдання 6. Розгадайте кросворд „Україна”.

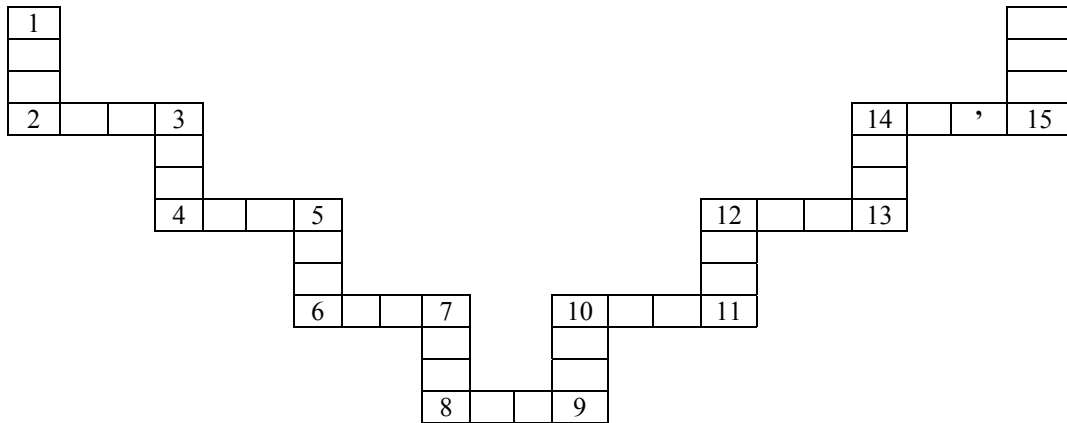

1. Південно-західний сусід України.
2. Півострів на півдні України.
3. Чорне, Азовське, Середземне, Червоне...
4. Відстань між поверхнею і дном моря, річки, озера і т. д.
5. Велике портове місто України.
6. Найбільша річка України.
7. Не рівнина і не море.

Завдання 7. Все про все.

1. Як називається республіка, що входить до складу України?
2. Українська... –державна ... в Україні.
3. Один з континентів у світі.
4. ... до Києва доведе.
5. Столиця України.
6. Відмітка в закордонному паспорті.
7. Вид транспорту.
8. Сніданок, ... , вечеря.
9. 01.10.2009.
10. Найменша неподільна частина.
11. Засіб гігієни.

12. Найперша цифра.
13. Антонім до слова “земля”.
14. Вимірюється в літрах.
15. Найрідніша людина.

ЗАГАЛЬНИЙ КОМЕНТАР ДО ТЕМ

Тема 1. Загальні положення про Україну

Автономна республіка Крим – розташована на півдні України.

Карпати – гори на заході України.

Чорне море – море на півдні України.

В. Філатов – відомий російський офтальмолог.

Т. Шевченко – (1814 - 1861) – відомий український письменник, поет, художник, політичний діяч.

Д. Менделєєв – (1834-1907) російський хімік, автор періодичної таблиці хімічних елементів.

М. Пирогов – (1810-1881) відомий російський лікар-хірург. Довгий час жив у м. Вінниці.

О. Пушкін – (1799-1837) відомий російський письменник та поет.

М. Воронцов – (1782-1856) граф, меценат.

Ісадора Дункан – (1877-1927) американська танцівниця.

М. Садовський – (1856-1933) актор, режисер і громадський діяч.

П. Чубинський – (1839-1884) український етнограф, фольклорист, автор слів Гімну України.

Поділля – центральна частини України, сучасні Вінницька, Хмельницька, Тернопільська області.

Синагога – собор для юдеїв.

Костьол – польська назва католицької церкви.

Тема 2. Київська Русь – стародавня держава східних слов'ян

Візантія – стародавня держава, яка знаходилася на європейському континенті.

Скандинавія – регіон, розташований на півночі Європи і на Скандинавському півострові.

Слов'яни – східноєвропейська група народів, які розмовляють слов'янськими мовами.

Язичество – вірування у богів сонцю, вітру, моря і т. д.

Князь – керівник монархічної держави у 8-20 століттях.

Ріка Волга – річка в Росії, найбільша ріка в Європі.

Кочова орда – військо або військовий загін.

Володимир Великий – Київський князь (980-1015), який охрестив Київську Русь.

Ярослав Мудрий – Київський князь (1016-1054).

Кирило й Мефодій – автори слов'янської азбуки.

Золоті ворота – центральний вхід до старого Києва.

Тема 3. Запорозька Січ – нащадок української державності

Запорозька Січ – козацька республіка (XV ст. – перша половина XVI ст.). Знаходилася на території сучасної Запорізької області.

Козак – солдат Запорізької Січі.

Острів Мала Хортиця – острів на Дніпрі в місті Запоріжжя.

Феодал – власник землі.

Кріпосне право, кріпацтво – залежність селянина від феодала.

Річ Посполита – держава, союз Польщі й Литви (XIV – XVI ст.).

Кримські татари – народ, що живе на території Криму.

Гетьман – керівник війська.

Богдан Хмельницький – (1648-1657) гетьман Запорізької Січі.

Національно-визвольна війна – війна (1648-1657 років) українського народу за свободу й незалежність.

Кримське ханство – держава (1441-1783) на території Кримського півострова.

Петро Сагайдачний – український гетьман (1570-1622).

Петро Дорошенко – український гетьман (1665-1676).

Іван Мазепа – український гетьман (1687-1709).

Тема 4. Україна на початку ХХ століття

Перша світова війна – (1914 і 1918 роки) війна між двома групами країн: Великобританія, Франція, Росія та Німеччина, Австро-Угорщина, Італія.

Антанта – союз Великобританії, Франції й Росії під час Першої світової війни.

Троїстий союз – союз Німеччини, Австро-Угорщини та Італії під час Першої світової війни.

Галичина – територія на заході сучасної України.

Тема 5. Україна У СКЛАДІ СРСР

Союз Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) або **Радянський Союз** – держава (1922-1991) у східній Європі, центральній та північній Азії.

Комуністична партія Радянського Союзу (КПРС) – політична партія (з середини 1920-х років до 1991) в Радянському Союзі. Засновник партії – В. І. Ленін.

Йосип Сталін – державний, політичний і військовий керівник СРСР.

Голодомор – масовий штучний голод, що призводить до багатомільйонних людських втрат.

Геноцид – знищення народів за національними, етнічними, расовими або релігійними мотивами.

Репресії – покарання.

Чорнозем – ґрунт чорного кольору. Найкращий ґрунт.

Друга світова війна – світова війна (1939-1945) між Німеччиною СРСР та іншими країнами.

Вінстон Черчилль (англійською *Winston Leonard Spencer-Churchill*; 1874-1965) – прем'єр-міністр Великобританії (1939-1945).

Франклін Рузвельт (англійською *Franklin Delano Roosevelt*) – Президент США (1933-1945).

Тема 6. Проголошення й розвиток української незалежної держави

Михайло Горбачов (1931) – Президент СРСР (1985-1991).

Державний переворот – неконституційна зміна влади в державі.

Вибори – голосування народу, за яким формуються органи державної влади та місцевого управління (самоврядування).

Верховна Рада України (ВРУ) – Парламент України.

Суверенітет – незалежність.

Тема 7. Політична система сучасної України

Конституція – основний державний документ (закон).

Депутат – особа, обрана до органу державної влади.

Президентська республіка – форма влади в державі, де Президент – керівник.

Громадянин – людина, яка живе в державі, виконує закони, користується правилами держави.

ООН (Організація об'єднаних націй) – міжнародна організація. Основна мета – мир і міжнародна безпека.

НАТО (Північноатлантичний Альянс, англ. *North Atlantic Treaty Organization*) – міжнародна політично-військова організація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. – Х.: Ранок, 1999. – 48 с.
2. Крип'якевич І. П. Історія України. – Л.: Світ, 1992. – 560 с.
3. Українознавство: Хрестоматія: У 2 кн. / В. С. Крисаченко. – К.: Либідь, 1996-1997. – Кн. 1. – 1996. – 252 с.; Кн. 2. – 1997. – 464 с.
4. Український правопис. – К.: Наукова думка, 2005. – 330 с.

Навчальне видання

**АЗАРОВА ЛАРИСА ЄВСТАХІЇВНА
ГОРЧИНСЬКА ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА
ЗОЗУЛЯ ІРИНА ЄВГЕНІЇВНА
СОЛОДАР ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА**

**КРАЇНОЗНАВСТВО ДЛЯ
СЛУХАЧІВ-ІНОЗЕМЦІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ**

Навчальний посібник

Редактор В. Дружиніна
Коректор З. Поліщук

Оригінал-макет підготовлено Л. Солодар

Підписано до друку
Формат 29,7 × 42 ¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк.
Наклад   прим. Зам. №

Вінницький національний технічний університет,
науково-методичний відділ ВНТУ.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, к. 2201.
Тел. (0432) 59-87-36.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано у Вінницькому національному технічному університеті
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-81-59.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.